

จุลสารความมั่นคงศึกษา

ฉบับที่ 55

วิกฤตการเงินโลก ความมั่นคงไทย

Global Financial Crisis-Thai Security Crisis

สุรชาติ บำรุงสุข / บรรณาธิการ

โครงการความมั่นคงศึกษา
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

โครงการความมั่นคงศึกษา (Security Studies Project)

โครงการความมั่นคงศึกษาเริ่มขึ้นจากความมุ่งประสงค์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการที่จะทดลองจัดตั้ง “ที้งแท้งค์ด้านความมั่นคง” (Security Think Tank) ขึ้นในสังคมไทย ด้วยความตระหนักว่า สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในระดับโลก ระดับภูมิภาค และในระดับชาติของไทย ล้วนแต่เผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายนี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องอย่างสำคัญจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี 2532/2533 ตลอดรวมถึงการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นกับสหรัฐอเมริกาในวันที่ 11 กันยายน 2544 และในส่วนของไทยเอง หลังจากการยุติของสงครามคอมมิวนิสต์ภายในประเทศจนถึงเหตุการณ์ปล้นปืนค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาสเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ก็ปรากฏให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของปัญหาความมั่นคงไทย ที่ประเด็นความมั่นคงใหม่ไม่ได้ผูกติดอยู่กับเรื่องของสงครามเย็นเช่นในอดีต

ผลจากความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้รัฐและสังคมจำต้องเร่งสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทต่างๆ

ดังนั้น ในช่วงปลายปี 2547 โครงการความมั่นคงศึกษาจึงถือกำเนิดขึ้น โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) การวิจัยด้านความมั่นคง (Security Research)

เป็นโครงการวิจัยระยะสั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงไทย ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาความมั่นคงที่ประเทศกำลังเผชิญ หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

2) การเสวนาด้านความมั่นคง (Security Forum)

เป็นการเปิดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์ ระหว่างนักวิชาการกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นปัญหาความมั่นคง

3) เอกสารวิชาการด้านความมั่นคง (Security Paper)

โครงการได้จัดพิมพ์ “จุลสารความมั่นคงศึกษา” ออกเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความมั่นคงในแง่มุมต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง และแก่สังคมไทยในวงกว้าง

โครงการความมั่นคงศึกษาได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก สกว. มี รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข เป็นหัวหน้าโครงการฯ

จุดสารความมั่นคงศึกษา

มีนาคม 2552

ฉบับที่ 55

วิกฤตการเงินโลก - วิกฤตความมั่นคงไทย
Global Financial Crisis-Thai Security Crisis

สุรชาติ บำรุงสุข
บรรณาธิการ

โครงการความมั่นคงศึกษา
ด้วยความสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

จุดสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 55
วิกฤตการเงินโลก - วิกฤตความมั่นคงไทย

บรรณาธิการ สุรชาติ บำรุงสุข

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง มีนาคม 2552

จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

การพิมพ์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เจ้าของ โครงการความมั่นคงศึกษา
ผู้ ปณ. 2030 ปณฝ. จุฬาลงกรณ์
กรุงเทพฯ 10332
E-mail : newsecproject@yahoo.com
โทรศัพท์และโทรสาร 0-2218-7264

บรรณาธิการ รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นาง ธนา ยศตระกูล

ประจำกองบรรณาธิการ นางสาว กุลนันท์ กันธิก

นางสาว อรวิจิตร ชูเพชร

ที่ปรึกษา

พลโท วุฒินันท์ ลีลายุทธ

พลเรือโท อมรเทพ ณ บางช้าง

พลโท ภราดร พัฒนถาบุตร

พิมพ์ที่

บริษัท สแควร์ ปรีนซ์ 93 จำกัด

59, 59/1, 59/2 ซ.ปูลณวิถี 30 ถ.สุขุมวิท 101

แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260

โทร. 0-2743-8045 แฟกซ์. 0-2332-5058

วิกฤตการเงินโลก - วิกฤตความมั่นคงไทย
Global Financial Crisis-Thai Security Crisis
สารบัญ
Contents

เกริ่นนำ	1
Introduction	
รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข	
Assoc. Prof. Surachart Bamrungsuk Ph.D.	
กล่าวเปิด	3
Opening Remark	
พลโท สุรพล เพื่อนอัยกา	
Lt. Gen. Surapol Puanaiyaka	
วิกฤตการเงินโลก	7
Global Financial Crisis	
ดร. ศุภวุฒิ สายเชื้อ	
Dr. Supavud Saicheua	
วิกฤตทุนนิยมโลก	14
Global Capitalism Crisis	
คุณสุรเชียร จักรธรานนท์	
Mr. Surathien Chaktaranon	
ผลกระทบต่อด้านความมั่นคง	23
Impacts on Security	
รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข	
Assoc. Prof. Surachart Bamrungsuk Ph. D.	
อภิปรายทั่วไป	28
General Discussion	

วิกฤตการเงินโลก-วิกฤตความมั่นคงไทย

Global Financial Crisis – Thai Security Crisis

เรียบเรียงจากการเสวนาความมั่นคงเรื่อง “วิกฤตการเงินโลก-วิกฤตความมั่นคงไทย”
จัดโดยโครงการความมั่นคงศึกษา-สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)
เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2551 ที่โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ

เกริ่นนำ

รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข
หัวหน้าโครงการ

เรียนท่านเลขาธิการ สมช. ท่านรองเลขาธิการ สมช. ท่านคณะนายทหาร และท่านผู้มีเกียรติทุกท่านครับ ในฐานะผู้จัด ผมขอกล่าวต้อนรับด้วยความยินดี สำหรับการเข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ หลายท่านที่คุ้นเคยกับโครงการความมั่นคงศึกษา เคยเข้าร่วมการสัมมนากับเราในหลายๆ ช่วงที่ผ่านมา วันนี้อาจจะรู้สึกแปลกเพราะว่าสำหรับหัวข้อในวันนี้ ผมถูกถามเยอะว่า คุณจะเป็นหัวข้อที่ไม่ค่อยเป็นความมั่นคงเท่าไร แต่ผมคิดว่าถ้าเราได้เริ่มฟังวิทยากรทั้ง 2 ท่าน คงจะเห็นว่าประเด็นนี้เป็นปัญหาความมั่นคงใหญ่ที่ทำให้เราอย่างมากในปัจจุบัน

ก่อนจะเริ่มรายการ ผมขออนุญาตกล่าวแนะนำโครงการฯ สักเล็กน้อย โครงการความมั่นคงศึกษาเกิดขึ้นจากความตั้งใจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่อยากเห็นสังคมไทยมี “Think Tank” ด้านความมั่นคงเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมประเทศพัฒนาแล้ว ที่มีองค์กรเช่นนี้เป็นเสมือนฝ่ายอำนวยการนอกระบบ คู่ขนานกับองค์กรภายในระบบที่ทำงานด้านความมั่นคง

ในขณะที่เดียวกัน ความแตกต่างจากการจัดสัมมนาในครั้งก่อนๆ ก็คือ ครั้งนี้เรามีองค์กรคู่ขนานที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้บริหารสภาความมั่นคงแห่งชาติชุดปัจจุบัน ทั้งท่านพลโท สุรพล เฟื่อนอัยกา และท่านพลโท ภราดร พัฒนถาบุตร ที่อยากเห็น สมช. มี “Think Tank” ของตัวเอง เพื่อช่วยในกระบวนการคิด และกระบวนการกำหนดนโยบาย จากจุดตรงนี้จะนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์ความมั่นคงศึกษา (สมศ.) ขึ้นใน สมช. ดังนั้น วันนี้จึงเป็นครั้งแรกสำหรับการเปิดตัวของศูนย์ความมั่นคงศึกษาของ สมช. ขณะเดียวกันก็เป็นครั้งแรกที่ศูนย์ฯ และโครงการฯ ได้จัดงานร่วมกัน นั่นก็ถือเป็นการร่วมมือกันในฐานะ Think Tank ซึ่งส่วนหนึ่งอยู่ในระบบ และอีกส่วนหนึ่งอยู่นอกระบบ แต่มีจุดประสงค์เดียวกันคือ เพื่อสร้างองค์ความรู้และการแสวงหาทางออกให้กับปัญหาความมั่นคงที่สังคมไทยต้องเผชิญ

อย่างไรก็ตาม หัวข้อวันนี้อย่างที่กล่าวตอนต้นว่าอาจจะแปลกสักนิดหนึ่ง หัวข้อที่ผ่านมานั้น ดูจากชื่อก็รู้ว่าเป็นประเด็นความมั่นคงจริงๆ แต่ในโลกปัจจุบันเราต้องตระหนักว่า ปัญหาความมั่นคงมีอยู่ 2 ส่วน ทั้งที่เป็นปัญหาความมั่นคงแบบเก่า หรือในวงวิชาการด้านความมั่นคงเรียกว่า “Traditional Security” และขณะเดียวกันก็มีปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ๆ หรือ “Non-traditional Security” ซึ่งรูปแบบของปัญหาใหม่ๆ ได้รวมเอารูปแบบของปัญหาที่เราอาจไม่คุ้นเคย เช่น ปัญหาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาความมั่นคงมนุษย์ ปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งเป็นหัวข้อในวันนี้

สำหรับหัวข้อวันนี้ ถ้าหลายท่านย้อนอดีตสักนิดหนึ่ง อาจจะเห็นว่า ไม่ใช่เรื่องใหม่ หลายท่านอาจจะมีประสบการณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลัง 2 กรกฎาคม 2540 หรือที่คุ้นกับชื่อ “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” ซึ่งเกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่เศรษฐกิจไทยเท่านั้น หากยังรวมถึงเศรษฐกิจภายในภูมิภาคด้วย แต่วันนี้เรากำลังเผชิญกับสิ่งที่ถูกเรียกว่าเป็น “วิกฤตการณ์แฮมเบอเกอร์” ซึ่งจะมีผลอย่างใหญ่หลวงเพราะเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นเศรษฐกิจระดับโลก แล้วจะส่งผลต่อปัญหาความมั่นคงในวงกว้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยความตระหนักเช่นนี้ ทำให้ทั้งศูนย์ความมั่นคงศึกษาของ สมช. และโครงการ

ความมั่นคงศึกษาของ สกว. มีความเห็นร่วมกันว่าหัวข้อเรื่องปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจด้านการเงิน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านความมั่นคงนั้นเป็นปัญหาเร่งด่วน และเป็นหัวข้อที่นักความมั่นคงไทยวันนี้ต้องเรียนรู้ เพราะการปฏิเสธถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ ก็คงไม่ต่างจากการไม่ยอมรับความจริงว่าเศรษฐกิจเป็นแรงขับเคลื่อนใหญ่ของปัญหาความมั่นคงในอีกมิติหนึ่งนั่นเอง

ผมขออนุญาตกล่าวนำเรียนในเบื้องต้นแต่เพียงเท่านี้ และขออนุญาตเรียนเชิญท่านพลโท สุรพล เพื่อนอัยกา กล่าวเปิดงาน เรียนเชิญครับ

กล่าวเปิดงาน

พลโท สุรพล เพื่อนอัยกา
เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ผมขอเรียนสั้น ๆ ให้ผู้ร่วมสัมมนาได้เห็นประโยชน์จากการจัดสัมมนาครั้งนี้ ท่านอาจจะงวว่า สมช. ไม่ใช่สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำไมจึงมาเปิดเวทีนี้ เพราะดูจากหัวข้อแล้วอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องของสภาพัฒนาฯ ซึ่งควรจะเป็นคนเปิดเวทีนี้เป็นหลัก แน่นนอนครับสภาพัฒนาฯท่านก็เปิด และมีเวทีอย่างนี้อีกหลายเวที แต่ สมช. เกี่ยวข้องอย่างไร สมช. ก็มีสวนเกี่ยวข้องอยู่ระดับหนึ่ง เพราะ สมช. ของเราเป็นหน่วยงานเล็กๆ แต่มีหน้าที่บูรณาการนโยบายของหลายๆ กระทรวง หลายๆ หน่วยงาน เราเป็นผู้บูรณาการนโยบาย นโยบายสำคัญที่ต้องบูรณาการ เช่น นโยบายด้านต่างประเทศ นโยบายด้านความมั่นคงภายใน นโยบายด้านการทหาร นโยบายทางการข่าว นอกจากนั้นแล้วถ้าพิจารณาอย่างเป็นสากลแล้ว กรณีสหรัฐอเมริกา ก็จะบูรณาการนโยบายเศรษฐกิจที่กระทบต่อปัญหาความมั่นคงด้วย สมัยก่อนเราก็เคยทำ สมัยที่ใช้ตัวแบบจากสหรัฐฯ ในยุค

ที่เราก่อตั้ง สมช. สมัยที่เราปรับปรุงองค์กรในยุคของจอมพลสฤษดิ์ เราใช้ตัวแบบของสหรัฐฯ พอตอนหลังมีการปรับเปลี่ยนมีการตั้งหน่วยงานใหม่ในระดับประเทศ เรื่องมันก็จะกระจายออกไป เรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจก็เลยห่างหายไปจาก สมช. มาก แต่อย่างไรก็ดี เศรษฐกิจกับการเมือง และกับความมั่นคงภายใน รวมทั้งกับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ล้วนแต่ผูกโยงกันแบบไม่สามารถตัดทิ้งได้ เพราะฉะนั้นในฐานะนักความมั่นคง เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องติดตามประเด็นพวกนี้ และในการบูรณาการนโยบายก็เรียกร้องให้เราต้องมีข้อมูลหลายๆ ด้าน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่คนทำงานในองค์กรเดียวจะมีความรู้ ความเข้าใจในหลายๆ ด้านแบบนั้น วิธีทำงานก็คือจะต้องใช้การทำงานร่วม คณะทำงานร่วมที่มาจากหลายๆ หน่วยงานที่ฝรั่งใช้คำว่า “Inter-Agency Working Group”

การทำงานร่วมของ สมช. ที่ทำอยู่ในปัจจุบันก็จะเป็นการประชุมแบบ Ad hoc มีประเด็นอะไร ก็เชิญผู้เกี่ยวข้องของทุกกระทรวงมาประชุม ระดมความคิด และสรุป นำเรียนเสนอ มันทำได้สำหรับปัญหาที่ไม่มีความลึกซึ้งมาก ที่ไม่ซับซ้อนมาก ด้วยวิธีของการระดมความคิดจากหลายหน่วยงาน หาข้อมูลปรึกษาร่วมกันแล้วนำเสนอ แต่สำหรับปัญหาที่จะต้องลงลึกแล้ว อาจต้องมีการเก็บข้อมูล ทำความเข้าใจ รวมถึงต้องอาศัยหลักการเชิงวิชาการลึกๆ ต้องมีการวิจัยระยะหนึ่งจะทำแก่เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาประชุมแล้วสรุป มันทำไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีนักคิด มี “Think Tank” อันนี้เป็นสิ่งที่เราพยายามจับมือกับ สกว. และเรื่องที่ทำวันนี้ก็เป็นโครงการแรกๆ ของความร่วมมือที่เราจะทำต่อไป สมช. ก็เลยปรับปรุงองค์กรภายใน และต่อไปจะค่อยๆ ผลักดัน หลังจากทดลองก็ค่อยๆ ปรับให้เป็นองค์กรถาวร จะให้มี “ศูนย์ความมั่นคงศึกษา” เพื่อเป็นจุดร่วม เพราะปัจจุบันนี้ สมช. ก็จัดเหมือนกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ คือ แบ่งงานตามฟังก์ชัน องค์กรภายในมีหน่วยนี้ทำหน้าที่ด้านนี้ หน่วยนั้นทำหน้าที่ด้านนั้น แต่พอต้องบูรณาการจะต้องใช้ “Inter-Agency Working Group” หรือจะต้องทำงานแบบ “Think Tank” นั้นจำเป็นต้องมีจุดเชื่อม ดังนั้นก็เลยจัดรูปแบบเฉพาะกิจ เป็นการจัดภายในเรียกว่า “สมศ. หรือศูนย์ความมั่นคงศึกษา” นี่เป็นการทดลองโครงการ

แรกครับ

อย่างไรก็ตามสำหรับการวิเคราะห์วิกฤตการเงินโลก-วิกฤตความมั่นคงของไทย วิกฤตการเงินโลกเกิดจากอะไร ท่านวิทยากรคงจะให้รายละเอียดนะครับ โดยเฉพาะถึงผลกระทบที่อาจจะสูงมาก หรือน้อยอย่างไร แต่ผมอยากจะโยงมาสู่โจทย์อีกข้อหนึ่ง ตอนที่ท่านวิทยากรดำเนินการบรรยายไป ในที่ประชุมอาจจะมีการเดินที่จะยกขึ้นมาเรียนปรึกษาหารือ ผมอยากจะยกตัวอย่างหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นก็คือ เราก็คงพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจของเราด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ งบกลางปี 100,000 ล้านบาทที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ ก็เกิดแนวคิดหลากหลายว่าจะใช้เงินอย่างไร หากใช้เงินแบบนี้ เกิดผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจของเราเอง เพื่อลดอิทธิพล และลดผลกระทบจากวิกฤตการเงินโลกด้วย แนวคิดหนึ่งบอกว่า ถ้ามันกระตุ้นให้ได้ผล ต้องใช้ให้หมดเร็ว ไม่ใช่มาใช้เป็นโครงการระยะยาวต่อเนื่องหลายๆปี อันนั้นไม่ได้กระตุ้น เพราะเป็นการใช้ในแบบของแผนพัฒนาปกติ การกระตุ้นนี้ต้องช็อคและให้เกิดผลเร็ว ถ้าออกมากกลางปีแล้วใช้ให้หมดภายใน 6 เดือนของปีงบประมาณ ตอนนีเกิดผลเร็ว แต่ปัญหาคือจะใช้แบบไหน บางคนก็บอกว่าเอาเงินเข้าไปสู่กระเป๋าของเกษตรกรให้มากที่สุด บางคนก็บอกว่าเอาเงินเข้าสู่กระเป๋าข้าราชการ จะได้มีการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น แต่บางคนก็คิดว่าน่าจะเอาเงินนี้ไปเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจระยะยาวด้วย เช่น โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือว่าช่วยเกษตรกรในเรื่องของแหล่งน้ำ จะเห็นได้ว่ามีได้หลายความคิด ซึ่งอันนี้อยากจะเป็นโจทย์ ตอนที่ท่านอ. สุรชาติติดต่อวิทยากร ไม่ทราบว่าได้ติดต่อเรื่องนี้ไว้ด้วยหรือเปล่า แต่ก็ไม่เป็นไรครับ ท่านวิทยากรทั้ง 2 ท่านนี้ ผมก็ได้ติดตามอ่านบทความของท่านบ้าง ฟังวิทยุบ้าง และเพิ่งจะพบตัวท่านจริงๆ วันนี้ ผมก็จะพยายามจัดเวลาให้อยู่ที่นี่ให้นานที่สุด เพื่อที่อยากจะได้รับฟังปัญหาเรื่องนี้โดยตรง ไปอ่านจากสรุปรายงานราชการจะเหลือ 2-3 แผ่น ไม่ได้จับวิญญาณของเรื่อง เพราะฉะนั้นผมจะพยายามอยู่ที่นี้ให้มาก แต่ก็อยากจะขอว่าไม่อยากให้เราฟังแบบเรียนหนังสือ ต้องฟังแบบคิดวิเคราะห์ ประยุกต์แล้วก็ยกคำถาม

สาเหตุที่ผมยกประเด็นพวกนี้ ถ้ามองในแง่เศรษฐกิจ น่าสนใจว่าเงินพวกนี้จะใช้อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ ได้กระตุ้นเศรษฐกิจด้วย เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจระยะยาวด้วย แต่ถ้าเรามองว่ามันกระทบอะไรอีก เศรษฐกิจกับการเมืองไม่ได้แยกจากกันนะครับ มันเกิดความขัดแย้งทางการเมืองได้จากเงินก้อนนี้ เพราะแต่ละคนอาจมีเจตนาดี ก็มอง sector ของตัวเป็นหลัก ถ้าใครรับผิดชอบงานด้านไหน เขาคิดว่าต้องใช้ใน sector นั้น ซึ่งขาดโอกาสมานานแล้ว ควรจะได้ ถ้ามองแบบบริสุทธิ์ มันก็ถูกที่ว่ามีการแข่งขันระหว่างกระทรวงต่างๆ ใน sector ของภาคเกษตร การท่องเที่ยว และอาจจะอื่นๆ อีก แต่ถ้าเรามองในแง่การเมืองบ้าง ก็ต้องวิเคราะห์ว่ามันเป็นการแย่งกันเพื่อการถือกุมทางการเมืองในอีกระดับหนึ่ง เพราะธรรมชาติของนักการเมืองต้องการผลงาน จะช้าหรือเร็วก็ต้องมีการเลือกตั้ง ก็ต้องการผลงานเพื่ออะไรก็ตามแต่ ประเด็นนี้น่าคิดว่าอาจส่งผลกระทบได้ ผมถึงบอกว่าถ้าเราฟังในแง่เศรษฐกิจ แล้วเก็บเฉพาะประเด็นด้านเศรษฐกิจล้วนๆ ไม่ได้ เพราะปัญหานี้โยงไปสู่การเมืองได้ พอนำไปสู่ปัญหาการเมือง ก็เกิดความแตกร้างในรัฐบาล ขณะที่เกมการเมืองกำลังเข้มข้นทั้งนอกสภาและในสภาซึ่งคงพูดไม่จบในวันนี้

ดังนั้นผมจึงอยากขอให้พวกเราเก็บประเด็นเหล่านี้ไว้ และใช้ประโยชน์จากทักษะของท่านวิทยากรทั้งสองให้มากที่สุด แล้วสำหรับบางประเด็นที่เราอาจมีเวทีของเราในเรื่องอื่นๆ ก็จะสามารถดึงประเด็นเหล่านี้มาเป็นข้ออ้างอิงหรือข้อพิจารณาร่วมได้ ด้วยวิธีการเช่นนี้ จึงจะทำให้การสัมมนาเป็นประโยชน์จริงๆ ฉะนั้นการคิดแบบ สมช. จึงไม่ใช่คิดแบบนั่งเรียนและฟังเฉยๆ ผมคงจบเพียงเท่านี้ครับ

วิกฤตการเงินโลก

ดร. ศุภวุฒิ สายเชื้อ

กรรมการผู้จัดการสายงานวิจัย บริษัทหลักทรัพย์ภัทร จำกัด (มหาชน)

ผมขออนุญาตคุยเรื่องภาพของปัญหาสถาบันการเงินของสหรัฐอเมริกา และของยุโรปด้วย ทิศทางที่มาและที่ไปจะเป็นอย่างไรในอนาคต หลายท่านอาจจะได้ข่าวมาหลายๆ อย่าง ส่วนใหญ่จะได้ยินคำว่า “subprime” กัน แต่จริงๆ ปัญหาใหญ่กว่านั้นเยอะ ผมกราบเรียนท่าน ถ้าจะปูพื้นฐานหลักของปัญหา ก็ต้องบอกว่าเป็นเพราะสถาบันการเงินของสหรัฐฯ และของยุโรปได้ทำนวัตกรรมทางการเงิน ได้ผลิตตราสารหนี้และอนุพันธ์ทางการเงินต่างๆ ที่นี้กว่าตัวเองสามารถควบคุมความเสี่ยงและกระจายความเสี่ยงได้ ก็ว่ามันมีเครื่องมือพิเศษขึ้นมาที่ป้องกันความเสี่ยงและกระจายความเสี่ยงให้ตัวเองได้ ก็เลยผลิตเครื่องมือทางการเงินนี้ออกมามาก ดังตัวอย่างที่เราเห็นในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เครื่องมือนั้นไม่ดีจริง ไม่ได้ช่วยจริง แต่ก็พลาดไปแล้วจากการสร้างสินเชื่อ ปล่อยกู้ และสร้างหนี้เยอะมาก จนกระทั่งตอนนี้อาจเรียกได้ว่าเกิดปัญหา “หนี้ล้นทับตัวเอง” แล้วก็เกิดปัญหากับงบดุลของสถาบันการเงินอย่างมาก สรุปได้ว่าถ้าจะดูจากพื้นฐานของปัญหาก็ต้องบอกว่า เมื่อนี้กว่าจะสามารถกระจายความเสี่ยงได้ สถาบันการเงินทั้งหลายก็เลยปล่อยกู้แบบเสี่ยงๆ ถึงเป็นที่มาของการปล่อยกู้แบบ subprime คำว่า “subprime” แปลว่า การปล่อยกู้ให้ลูกหนี้ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน คือลูกหนี้ที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง ประวัติการคืนหนี้ไม่ดี แต่ธนาคารก็ปล่อยกู้ให้ และมูลค่าการปล่อยกู้ก็เพิ่มมากขึ้นในช่วงปี 2005-2006 เป็นต้นมา โดยเฉพาะการปล่อยกู้ในประเภทนั้นมีมูลค่าสูงถึง 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งหลายคนอาจบอกว่า 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯมันนิดเดียว เป็นสัดส่วนแค่ไม่ถึง 7 % ของ GDP ของสหรัฐฯ หรือไม่ถึง 2-3 % ของสัดส่วนการปล่อยกู้ของสถาบันการเงิน

แต่ทำไมส่วนแค่นี้จึงเป็นปัญหาได้ คำตอบก็คือว่า เมื่อปล่อยกู้ไปแล้วธนาคารก็เอาสินเชื่อตรงนี้ไปผสมกับสินเชื่ออื่นๆ รวมกันเป็นกองทุนประเภทใหม่

ที่เรียกว่า CDO (Collateralized Debt Obligation) แล้วตราสาร CDO อันนี้ก็เอาไปแบ่งชั้นขายเป็นชั้นๆ ถ้าผมจะเปรียบเทียบให้ท่านดู ก็เปรียบเสมือนแม่ค้าซื้อผลไม้มาหลายๆ ประเภท แล้วเอาผลไม้จัดเป็นกระเช้าสวยๆ แต่ละกระเช้าจะขายได้แพงกว่าที่ซื้อมา แล้วจัดกระเช้าออกไปขาย โชคดีด้วยที่ว่ามีสถาบันที่ประกันความเสี่ยง หรือค้ำประกันลำดับความเสี่ยง เช่น S&P กับ Moody's ร่วมมือกันให้ rating หรือให้การสนับสนุนว่าตราสารต่างๆ ที่ออกมามีความเสี่ยงต่ำ ให้ rating ที่สูงมาก CDO หลายๆ อันที่ขายไปทั่วโลกได้รับการดีตราว่าเป็นระดับ AAA เหมือนกับปลอดภัยเท่ากับหนี้สินของรัฐบาลสหรัฐฯ แต่ได้ดอกเบี้ยสูงกว่าตั้ง 2 % เป็นต้น ก็ขายดีเป็นเทน้ำเทท่า เพราะฉะนั้นสินเชื่อที่คุณภาพไม่ดี ถ้า 1 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ผลิต CDO ออกมาได้ประมาณ 4 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ แล้วขายไปทั่วโลก แน่นอนมันไปผสมกับอย่างอื่นด้วย อย่างอื่นนึกว่าดี ที่แท้ก็ไม่ดีเหมือนกัน แต่เอาสินเชื่อหลายๆ อย่างมาผสมกัน ต่อจากนั้นธนาคารต่างๆ จึงตั้งกองทุนเพื่อซื้อขาย CDO เองด้วย มีพฤติกรรมเหมือนขว้างงูไม่พ้นคอ ว่าเอาหนี้ไม่ดีมารวมเป็น package เป็นหนี้ดีแล้วขายออกไปทำไปทำมาซักโลก ไปซื้อหนี้ตัวเองมาตั้งกองทุนว่า “Structured Investment Vehicle” อีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังเกิดการทำธุรกรรมอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่าการไปค้ำประกันหนี้พวกนี้ บางทีหนี้พวกนี้บางอันจัดชั้นเป็น AAA บางอันเป็น AA หรือบางอันก็เป็น A แต่ก็มีความกลัวว่าอันที่เป็น AA หรือ A ปกติไม่น่าจะเสีย ก็เลยออกตัวค้ำประกันหนี้พวกนี้ว่าถ้ามีปัญหา เดี่ยวจะใช้คืนให้เอง อันนี้เค้าเรียกว่า CDS (Credit Default Swap) ซึ่งก็กลายเป็นว่าธนาคารก็ออกการค้ำประกันอันนี้ แต่ในเมื่อระบบไม่ได้มีการคุ้มครองหรือควบคุม เพราะฉะนั้น Alan Greenspan ผู้ว่าการธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกา เชื่อว่าระบบของตลาดเสรีควบคุมกันเองได้ ก็เลยปล่อยให้ใครก็ออก CDS ได้ รวมทั้ง Hedge Fund ด้วย ก็เลยมีการออก CDS มากมายทั่วโลก

CDS ทั่วโลกมีมูลค่าประมาณ 60 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือเทียบได้กับ GDP ของทั้งโลก ตราสารหนี้พวกนี้จริงๆ แล้วกลวง เพราะว่าคนที่ออกไป

ก็ไม่มีกำลังที่จะซื้อ ที่จะค้าประกันได้จริง แต่ออกไปแล้ว มันได้เงินก็ทำไป พอราคาบ้านในสหรัฐฯ เริ่มปรับลดลง ฐานข้างล่างที่ผมบอกว่า 1 ล้านล้านเหรียญ มันลดลง ตั้งแต่ 60 ล้านล้านลงมาเริ่มเสียหายหมดเลย ท่านลองนึกเหมือนการสร้างปิรามิดแต่กลับหัวกลับหาง ข้างล่างมันเริ่มเสีย ก็เลยพังครืนลงมาทั้งหมด พอเริ่มจะพังครืนลงมา คนที่ทำพวกนี้เยอะคือวาณิชธนกิจต่างๆ ก็เริ่มมีปัญหา อย่างที่ท่านเห็นว่า แบร์ สเติร์น ก็ล้มสลายไป ตอนหลังก็เลห์แมน บราเธอร์ส ก็ล้มสลายไป เมอร์ลิน ลินซ์ ก็ถูกเทคโอเวอร์โดยธนาคารอเมริกา (Bank of America) ทางมอร์แกน สแตนลีย์กับ โกลด์แมน แซคส์ ก็ต้องแปลงตัวเป็นธนาคารพาณิชย์

อย่างไรก็ดี ระบบทุนนิยมมีข้อดีอยู่ประการหนึ่งคือ ทำโทษคนที่ทำผิดได้ อย่างรวดเร็วมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น คือ การสูญพันธุ์ของวาณิชธนกิจทั่วโลก เพราะกลายเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือถูกยึด หรือล้มไปแล้ว แต่สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหารุนแรงมากก็ตอนที่ปล่อยให้เลห์แมน บราเธอร์ส ล้มไป ปล่อยให้แบบไม่มีเชื้อใยเลย เพราะตัวเองคิดว่าตัวเองคุมระบบอยู่ ตอนที่ทิ้งไปผู้ที่เสียหายไม่ใช่เฉพาะผู้ถือหุ้น ผู้ที่เสียหายคือเจ้าหน้าที่ของเลห์แมน บราเธอร์ส เสียหายเยอะมาก ทั้งๆ ที่ตอนนั้นหนี้ของเลห์แมน บราเธอร์สได้รับการจัดอันดับอยู่ในระดับสูงมาก เป็น investment grade ระดับ AA และ AAA อยู่ การปล่อยให้เลห์แมน บราเธอร์ส ล้มแบบไม่มีเชื้อใยนั้น เกือบทำให้เกิดวิกฤตการเงินของโลกขึ้นมา อย่างรุนแรง เพราะจากจุดนั้นเป็นต้นมา นักลงทุนถอนเงินออกจากการลงทุนปล่อยให้สถาบันการเงินทั้งหมด แล้วหนีมาถือพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐฯ และไม่ยอมให้ใครกู้อีกเลย ต้องขยายความว่าสถาบันการเงินของสหรัฐฯ และของยุโรปไม่ได้พึ่งเงินฝากของประชาชนเป็นหลักเหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างที่เราเข้าใจ แต่พึ่งการออกพันธบัตร ทั้งระยะสั้นและระยะยาว อยู่ๆ ผู้ที่เคยซื้อพันธบัตรเหล่านี้หยุดซื้อ ธนาคารทุกธนาคารเป็นห่วงว่าตัวเองมีหนี้แล้วจะ roll over หรือว่าต่ออายุหนี้ตัวเองไม่ได้ ระบบชะงักงันมากเลยตอนนั้น ต้นตุลาคม 2551 จนใกล้จุดที่นักการเงินไม่แน่ใจว่าจะมีธนาคารเหลืออยู่ในโลกได้หรือเปล่า ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด

พาณิชย์หรือวณิชชกรกิจ ถึงจุดขนาดนั้น ท้ายที่สุดสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือรัฐบาลสหรัฐฯ และรัฐบาลยุโรปร่วมกันประกาศมาตรการหลังการประชุมรัฐมนตรีคลังกลุ่ม G-7 ในวันที่ 9-10 ตุลาคม 2551 ว่าจากนี้เป็นต้นไปรัฐบาลจะค้ำประกันเงินฝาก รัฐบาลจะค้ำไม่ให้ธนาคารล้ม รัฐบาลจะช่วยเพิ่มทุนให้ธนาคารถ้าจำเป็น ท่านลอง นึกภาพนักบัญชีจะเห็นภาพว่าเหมือนกับว่าด้านขวาของงบดุลของสถาบันการเงิน ได้รับการคุ้มครอง 100 % จากรัฐบาล นั่นคือสิ่งที่ทำให้วิกฤตการเงินไม่ได้เป็น การล่มสลายของเศรษฐกิจโลก ซึ่งในตอนนั้นเกือบไปจริง ๆ คนหันไปถือพันธบัตร รัฐบาลสหรัฐฯ ทั้ง ๆ ที่ดอกเบี้ยเท่ากับ 0 % ในขณะที่เดียวกันการปล่อยกู้ระหว่าง ธนาคาร จากเดิมที่ควรจะปล่อย 1-2 % 4.5 % ก็ไม่ปล่อยกู้ หรือมากกว่านั้น ก็ไม่ปล่อยกู้

ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากวันนั้นมาถึงวันนี้คือ ธนาคารรอด ระบบการเงิน ของโลกรอด แต่ธนาคารยังมีความเสียหายอีกเยอะ ท่านยังจำได้ปี 2540 หรือ 1997/1998 เมื่อธนาคารมีปัญหา เขาจะไม่ปล่อยกู้ ฉะนั้นสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นคือ ธนาคารไม่ปล่อยกู้ใหม่ และดึงหนี้เก่ากลับคืนมา เพราะรู้ว่าตัวเองเสียหายอย่างมาก ผมเรียนโดยพื้นฐานอย่างนี้ว่า ปกติแล้วธนาคารจะมีทุนสำรองประมาณ 8-12 % ของหนี้ที่ปล่อยไป สมมติผมปล่อยกู้ไป 100 บาท ความจริงธนาคารมีทุนสากลตาม มาตรฐานสากลต่ำสุด 8 % อาจจะเก็บไว้ถึง 12 % แต่ถ้าท่านดูทางซ้ายของงบดุล หรือว่าสินเชื่อที่ปล่อยกู้ไป มันเสียหายซัก 10 % ทุนหมดเกลี้ยงเลย ความเสียหาย ต้องไปตัดจากทุน สิ่งที่เกิดขึ้นที่สหรัฐฯคือ ราคาบ้านลงไปแล้ว 15 % ธนาคาร ยึดบ้านมาแล้วประมาณ 260,000 หลัง กำลังจะยึดอีก 560,000 หลัง และมีบ้าน ที่ขาดชำระเกิน 60 วันอีก 2.2 ล้านหลัง กระบวนการค่อย ๆ ยึดจะทำให้ธนาคาร เกิดความเสียหาย ธนาคารก็เลยในขณะที่ยึดก็ไม่ปล่อยกู้ใหม่ด้วย เหล่านี้คือสิ่งที่ กำลังจะเกิดขึ้นกับทุกคนในสหรัฐฯ และยุโรป ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรปและสหรัฐฯ อาจจะมากกว่าด้วยซ้ำในบางกรณี ถ้าจะอธิบายวิกฤตครั้งนี้ก็จะบอกว่า ระบบ การเงินของสหรัฐฯและยุโรปสร้างตราสารทางการเงินขึ้นมา แล้วเป่าราคาของตราสาร พวกนี้ขึ้นมาทำให้ทุกคนนี้คิดว่าตัวเองรวยกว่าที่ตัวเองรวยจริง ๆ คือ มี paper game

มีกำไรตามบัญชีเยอะมาก ทุกคนรวย เป้าราคาบ้านขึ้นแล้วเอาตราสารไปขาย
ตราสารก็ปรับเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หุ้นก็สูงขึ้น ทุกคนก็นึกว่าตัวเองรวย เพิ่งมารู้ตัวใน
ช่วงที่ผ่านมาว่าหุ้นตกไปแล้ว 40 % ตราสารหนี้ที่ตัวเองคิดว่าปลอดภัยมาก ๆ ที่
เคยคิดว่า 100 เหรียญแล้วจะได้คืน 100 เหรียญ บางทีอาจจะได้คืนแค่ 10 เหรียญ
เท่านั้น ฉะนั้นทุกคนเริ่มรู้ว่าตัวเองจน แต่ที่สำคัญคือในการสะสางกันระหว่าง
เจ้าหนี้กับลูกหนี้ ไม่รู้ว่าใครเป็นหนี้ใครเท่าไร ในช่วงของความซบเซาครั้งนี้ การ
บริโภคหยุด การผลิตต้องชะลอ ทุกอย่างหยุดหมด ฉะนั้นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นคือ
ปัญหาวิกฤตการเงินมันไหลเวียนเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจจริง ผู้ผลิตเดิมที่คิดว่าตัวเอง
มีเงินเยอะ ตอนนี้รู้แล้วว่ากำลังซื้อไม่มี ก็ลดกำลังการผลิตลง การว่างงานก็เพิ่ม
มากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อกำลังซื้ออีกรอบหนึ่ง สิ่งที่รัฐบาลสหรัฐฯ และยุโรปทำคือ
เอาเงินรัฐบาลยัดใส่ระบบสถาบันการเงิน และหวังว่าจะผลักดันให้สถาบันการเงิน
ปล่อยกู้ แล้วก็กำลังจะใช้นโยบายการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของทั้งสหรัฐฯ และ
ยุโรป แต่ละคนก็มีมาตรการแตกต่างกันไป แต่ลักษณะจะคล้าย ๆ กัน ฉะนั้นเรียน
สรุปได้เลยว่าใน 1 ปีข้างหน้าของปี 2552 เศรษฐกิจโลกจะตกตัวอย่างรุนแรง
ประมาณการว่าปีนี้ (2551) ซึ่งเราคิดว่าแย่แล้ว IMF และคนอื่น ๆ ประเมินว่า
GDP ของโลกโตประมาณ 3.7 % แต่ปี 2552 คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจโลกจะโต
ประมาณ 2 % กว่า ๆ บางคนเริ่มปรับลดต่ำกว่านั้นแล้ว ถ้าปีนี้อย่างไรก็เห็นว่า
อย่างไร ปีหน้าเห็นน้อยกว่านี้อีกเท่าตัว เพราะ GDP จะโตช้าประมาณครึ่งหนึ่งของ
ปีนี้ สหรัฐฯ จะหนักหน่อยเพราะเศรษฐกิจปี 2552 จะติดลบ 1.7-1.8 % ยุโรปจะ
ติดลบ 0.5 % ส่วนญี่ปุ่นจะติดลบไปด้วย สามประเทศหลัก ๆ นี้มีส่วนคิดเป็น
70 % ของเศรษฐกิจโลก สิ่งที่คาดหวังกันอยู่ก็คือ ประเทศเอเชียจะเป็นหัวจักร
ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกได้มากที่สุดเพียงใด โดยเฉพาะประเทศจีน ซึ่งคาดหวัง
ว่าเศรษฐกิจน่าจะโตได้ประมาณ 8 % ผลกระทบที่ตามมาในเชิงเศรษฐกิจและ
ความมั่นคง ผมขอพูดในตอนเริ่มต้น 2 ประการ คือ หนึ่งในตอนที่ประเทศเริ่ม
มีปัญหา อาจจะเข้าสู่ลักษณะเดิมในปี 1930 กว่า ๆ ที่เกิดลัทธิการกีดกันทาง
การค้าขึ้นมา ประเทศต่าง ๆ ก็ไม่อยากรนำเข้า เพราะอยากจะสร้างงานให้กับประเทศ

ตนเอง ซึ่งว่าที่ประธานาธิบดีโอบามามีทิศทางไปในทางนั้น ยกตัวอย่าง เขาบอกว่าจะปรับปรุง แก้ไข หรืออย่างน้อยพิจารณาทบทวนการทำเขตการค้าเสรีทั้งหมด อีกประการหนึ่งที่ลึกซึ้งกว่านั้นแต่ยังไม่มีใครพูดถึงมากคือ วิกฤตครั้งนี้เป็นวิกฤตที่ธนาคารของสหรัฐฯ และยุโรปขาดทุน ต้องหาทุนเพิ่มมาก ตอนนี้รัฐบาลต้องอัดทุนเข้าไปให้ แต่ทุนของรัฐบาลต้องเอาออกมาแล้วต้องปล่อยให้กลับไปเป็นสถาบันเอกชนตามเดิม รัฐบาลของสหรัฐฯ และยุโรปต่างมีหนี้ต่อ GDP ในระดับสูง และครั้งนี้นับประมาณที่ต้องใช้ในการช่วยสถาบันการเงิน บวกกันทั้งสหรัฐฯ และยุโรป น่าจะใกล้ 2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งค่อนข้างจะสูงมาก คิดเป็นประมาณ 10 % ของ GDP ของเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อรัฐบาลต้องสร้างหนี้ขึ้นมาเพิ่ม ต้องออกพันธบัตรเพิ่ม ธนาคารของสหรัฐฯ และยุโรปต้องหาทุนเพิ่ม ต้องถามว่าใครมีเงินคำตอบคือเอเชียกับตะวันออกกลางที่มีเงินอยู่ตอนนี้ โดยรวมๆ แล้ว เอเชียและตะวันออกกลางถือพันธบัตรรัฐบาลสหรัฐฯ และเงินดอลลาร์รวมกันประมาณ 3 ล้านล้านเหรียญ ถ้าปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาดปกติ ภายใน 3 ปีธนาคารหลักๆ ของสหรัฐฯ จะเป็นของต่างชาติหมด ธนาคารหลักๆ ของยุโรปจะเป็นของต่างชาติเยอะมาก โดยเฉพาะอังกฤษรัฐบาลต้องอุ้มธนาคารใหญ่ๆ ทุกแห่ง ซึ่งไม่มีทุนทั้งสิ้น ถ้าปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาด ต้องให้ธนาคารเป็นของตะวันออกกลางบ้าง ของ GIC ของทุนรัฐบาลสิงคโปร์ และของอื่นๆ บ้าง โดยเฉพาะจีน ซึ่งอยากที่จะซื้อสินทรัพย์เป็นจีนเป็นอันในโลกตะวันตก ไม่อยากถือเงินดอลลาร์ เพราะเงินดอลลาร์มีโอกาสที่จะอ่อนค่าลงไปเรื่อยๆ ความสัมพันธ์ของประเทศอย่างสหรัฐฯ กับยุโรปเมื่อเทียบกับจีน เป็นต้น ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าตอนนี้สหรัฐฯ กลายเป็นลูกหนี้และต้องออกพันธบัตรเพิ่มขึ้น และต้องขอให้จีนและประเทศตะวันออกกลางซื้อพันธบัตร ถ้าไม่ซื้อพันธบัตร ราคาพันธบัตรก็จะต่ำ แล้วราคาดอกเบี้ยก็จะสูง ต้นทุนในการเป็นหนี้ของรัฐบาลสหรัฐฯ ก็จะสูงขึ้น ในขณะที่ธนาคารของสหรัฐฯ ก็ต้องพึ่งทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะตะวันออกกลางและเอเชียเหมือนกัน คำถามคือรัฐบาลสหรัฐฯ และยุโรป ถ้ามองในความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กล้าหรือไม่ที่จะให้สถาบันการเงินกลายเป็นของต่างประเทศทั้งหมด

อย่าง City Bank อาจจะกลายเป็น City of Arabia เป็นต้น ก็อาจจะเป็นได้ เพราะพวกนี้เขาพร้อมที่จะเพิ่มทุนให้ ประเด็นที่เกิดขึ้นก็คือในภาพใหญ่แล้ว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและอำนาจทางเศรษฐกิจมันกำลังไหลออกจากกลุ่ม G-7 สมัยก่อนเคยเป็น G-3 พูดยอะไรก็ต้องเป็นตามนั้น G-5/G-7 พูดยอะไรก็ต้องเป็นตามนั้น แต่ตอนนี้ไม่เป็นเช่นนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือ G-20 ที่จะรวมกันแล้วขับเคลื่อน การปรับปรุงโครงสร้างของเศรษฐกิจโลกทางการเงินได้มากน้อยเพียงใด นี่เป็นอีก ประเด็นหนึ่งที่ต้องขบคิดกัน แล้วประเทศพัฒนาแล้วมักจะไม่วุ่นวายเรื่องนี้มาก แต่ ลึกๆ แล้วมันจะมีการเปลี่ยนสถานะทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประเด็นแถมท้ายอีก นิดหนึ่งคือ ประเทศยุโรปตะวันออกมีปัญหาทางเศรษฐกิจสูงมาก เพราะดำเนิน นโยบายเศรษฐกิจแบบเสี่ยงมากเกินไป ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเยอะ ปล່อยกู้ยืมเยอะ จะมีปัญหามาก ฉะนั้นกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่แตกต่างจากเอเชียที่จะเผชิญกับวิกฤต เศรษฐกิจที่รุนแรงในระดับหนึ่งในปีหน้า ผลกระทบข้างเคียงก็คือประเทศยุโรปที่ พัฒนาแล้วคงจะต้องโอบอุ้มประเทศเหล่านี้ และอาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงได้ว่า ยุโรปตะวันตกก็แย่ตามไปด้วย การต้องไปอุ้มยุโรปตะวันออก จะมีผลกระทบทาง การเมือง สังคมมากน้อยเพียงใด นักวิเคราะห์บางคนกล่าวว่า ดีไม่ดีเงินยูโรจะอยู่ ไม่ได้ นี่เป็นความเสี่ยง เพราะว่าถ้ามีปัญหาขึ้นมาต้องแตกกันไปคนละทางสองทาง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเยอรมันต้องไปอุ้มประเทศที่อ่อนแอ เช่น สเปน หรืออิตาลี อาจจะทำให้มีปัญหาและอยู่กับยูโรไม่ได้ ขอลดค่าเงินตัวเองดีกว่า โดยช่วงปี 1930 ก็เคยมีการแข่งขันลดค่าเงินตนเองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เป็นต้น ผมคิดว่านี่คือ ประเด็นหลักๆ ที่จะมองภาพใหญ่ของวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้ ซึ่งผลกระทบหลัก อยู่ที่สหรัฐฯและยุโรป กลายเป็นว่าถ้ามองในอีกแง่หนึ่ง ประเทศในเอเชียมีโอกาส ที่จะมีส่วนในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจโลกในอนาคตมากขึ้น

วิกฤตทุนนิยมโลก

คุณสุรเชียร จักรธรานนท์
นักวิชาการอิสระ

ผมคิดว่าสำหรับผมเองคงนำเสนอใน 2 ประเด็นหลัก โดยประเด็นที่ 2 จะเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของประเทศไทยในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ของวิกฤตทุนนิยม บวกความเสี่ยงในปัญหาภายในของประเทศ คงจะเอาไว้อีกตอนหนึ่ง ตอนแรกนี้ผมอยากจะเสริมในส่วนของ อ.ศุภวุฒินิดหนึ่งนะครับว่า ในมุมมองของผม เวลาผมมองโลกทุนนิยม ผมก็มีหลักการอยู่ประมาณ 3-4 ปัจจัย แล้วผมก็ดูแต่ละตัวว่ามันเคลื่อนกันอย่างไร มันทำกันอย่างไร ปัจจัยแรก ผมมองว่าโลกทุนนิยมในรอบ 100 ปีที่ผ่านมา ต้องยอมรับว่าทุนนิยมสมัยใหม่เหล่านี้ขับเคลื่อนด้วยพลังงานตัวหลักคือ น้ำมัน อาจเป็นนิวเคลียร์ ก๊าซธรรมชาติ หรือพลังงานทางเลือกอื่นๆ ซึ่งมีส่วนประกอบอยู่ไม่เกิน 5 % เวลาราคาน้ำมันตั้งแต่ปี 2548-2551 มันวิ่งตั้งแต่ 40-150 เหรียญสหรัฐฯ ในช่วงเวลาเพียง 3 ปี เราบอกได้ว่าราคาน้ำมันที่วิ่งเร็วพุ่งขึ้นขนาดนี้กระทบต่อโลกทุนนิยมอย่างมาก ไม่ว่าจะสาเหตุการวิ่งจะมาจากสาเหตุพื้นฐานการผลิตซึ่งมีต้นทุนเพิ่มขึ้น หรือมาจากการสร้างราคาของผู้ประกอบการ เรายกตัวอย่างง่ายๆ อย่างนี้ว่า คนธรรมดาคนหนึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายค่าพลังงานหรือน้ำมันอยู่ในสัดส่วน 20-30 % ของรายได้ ถ้าเป็นคนจนทั่วไปมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านพลังงานอาจจะสูงถึง 30-40 % เมื่อเทียบกับราคาพลังงานที่ 40 เหรียญสหรัฐฯต่อบาร์เรล วันหนึ่งราคาน้ำมันขึ้นไปถึง 145 เหรียญจากราคาลิตรละ 10 กว่าบาทเป็นลิตรละ 40 กว่าบาท รายได้คนในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นไม่เกิน 5-6 % เพราะฉะนั้นรายได้สุทธิของแต่ละคนขึ้นไปถึงจุดหนึ่งปรากฏว่ารายได้สุทธิที่หักค่าน้ำมันไปแล้ว อาจจะมีอยู่ 60-80 % พอราคาพลังงานขึ้นไปอย่างนี้ รายได้สุทธิมันจะลดฮวบลงมาประมาณ 30-50 % เพราะฉะนั้นกลไกของสินเชื่อ กลไกของทุนนิยมทั้งหลายที่หวังพึ่งตรงนี้ ในที่สุดแล้วอัตราในการที่

จะประเมินเรื่องต่างๆ ของทุนนิยม สุดท้ายเจอปัญหาพลังงานที่เป็นพื้นฐานของชีวิต แล้วอยู่ไม่ได้ละครับ ไม่ว่าจะคุณจะถูกซื้อบ้านหรืออะไรก็ตาม สุดท้ายมันก็เป็น NPL ทั้งนี้ เพราะว่ารายได้มันไม่โต โตไม่ทันกับรายจ่าย นี่เป็นกลไกตัวแรกของทุนนิยม เพราะฉะนั้นเวลาราคาพลังงานวิ่งเร็วๆ อย่างนี้ ผมเคยทำนายไว้เมื่อ 1-2 ปีที่แล้วว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในการหยุดพลังงานเหล่านี้มี 3 ปัจจัย ปัจจัยแรกคือเศรษฐกิจโลกตกต่ำไปเลย มันทำให้ demand ทั่วโลกลดลง อย่างที่ทราบวันนี้ demand ในสหรัฐฯ ลดลงประมาณ 10 % ของไทยเองก็ลดลงอย่างน้อย 5 % อย่างดีเซลที่ผมสนใจอยู่เคยวิ่งไปถึง 52 ล้านลิตร วันนี้เหลือ 48 ล้านลิตร เพราะฉะนั้นอัตราการใช้พลังงานลดลง นี่เป็นตัวหนึ่งที่เป็นตัวหยุดราคาพลังงานที่วิ่งไม่หยุด อันที่สองคือภัยธรรมชาติ ซึ่งภัยธรรมชาติในระยะหลังเกิดขึ้นเยอะไม่ว่าจะเกิดจากภาวะโลกร้อนหรืออะไรก็ตาม สุดท้ายคือเกิดสงครามเพื่อหยุดหรือแก้ปัญหาพวกนี้ เพราะฉะนั้นนี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นตามกลไกของโลกทุนนิยม ซึ่งเป็นเรื่องปกติ

อย่างที่สอง ผมคิดว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานอย่างหนึ่งถ้าเราจะทำความเข้าใจโลกทุนนิยมคือ โลกทุนนิยมที่เราเรียกว่าเป็นโลกาภิวัตน์ของโลกทุนนิยม ปัจจัยที่สำคัญที่สุดมันอยู่ที่ทุนส่วนเกินของโลกทุนนิยม โลกทุนนิยมปัจจุบันอาจจะมองว่ามีทุนส่วนเกินอยู่ถึง 50 ล้านล้านเหรียญ ทุนส่วนนี้เคลื่อนไปที่ไหน เคลื่อนเข้าเคลื่อนออก มีปัญหาทั้งนั้นนั่น เคลื่อนไปที่ไหนก็โป่ง เคลื่อนออกจากที่ไหนก็แฟบเกิดผลกระทบหมด เพราะฉะนั้นประเทศต่างๆ ก็มีกลยุทธ์ในการเคลื่อนทุนส่วนเกินของตนเองที่แตกต่างกัน จีนเองก็มองว่าในอดีตที่ผ่านมา โลกสหรัฐฯ และยุโรปเป็นโลกที่สะสมทุนส่วนเกินไว้มากที่สุด ทุนส่วนเกินตรงนี้ ต้องเรียนนะครับไม่ได้มาจากเศรษฐกิจอะไรมากมาย เป็นทุนของสาธารณชนที่ทำงานใช้แรงงาน ก็คือทุนที่อยู่ในรูปของกองทุนบำเหน็จบำนาญอื่นๆ เพราะโลกทุนนิยม กลไกการออมไม่ได้อยู่ที่เงินฝากของธนาคาร แต่อยู่ที่กลไกของกองทุนบำเหน็จบำนาญ อย่างเพื่อนผมคนที่ทำงานกับบริษัทต่างชาติมา 10 กว่าปี มีเงินกองทุนบำเหน็จบำนาญเหลือประมาณ 30 ล้าน ขนาดทำงานแค่ 10-20 ปี ถ้าบ้านเรา 20 ปี แล้วลาออกก็

ไม่ได้อะไร นี่คือกลไกทุนนิยมที่แตกต่างกับบ้านเรา เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้ เงินส่วนนี้มันสะสมไว้เยอะมาก จีนเองก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่สะสมเงินส่วนเกินไว้เยอะ นอกเหนือไปจากตะวันออกกลางซึ่งร่ำรวยมหาศาลจากการสะสมทุนส่วนเกินจากราคาน้ำมันที่วิ่งขึ้นในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา เพราะฉะนั้นทุนส่วนเกินตัวนี้ย้ายไปที่ไหนไปทำอะไรก็ตาม รวมทั้งกลยุทธ์ในการใช้ทุนส่วนเกิน อย่างวันนี้ถ้าจะศึกษา ผมพยายามหานักเศรษฐศาสตร์ ศึกษาการที่จีนบริหารทุนส่วนเกินของตัวเองในโลก แตกต่างจากยุโรป แตกต่างจากตะวันออกกลางอย่างไร จีนเองมีกลยุทธ์ในการบริหารทุนส่วนเกินที่ไม่เหมือนกับตะวันออก และเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจว่าเขาบริหารเงินทุนส่วนเกินนี้อย่างไรให้เกิดความมั่งคั่ง เขาไปซื้ออะไร เข้าไป take over อะไร เหมือนกันครับ เพียงแต่โลกตะวันออกและโลกตะวันตกแตกต่างกัน ผมเคยพูดกันเล่นๆ ว่า วันนี้ธุรกิจท่องเที่ยวของไทยเริ่มจะตกต่ำ โรงแรมของประเทศไทยตั้งแต่ชายทะเลลงไปราคาถูกลง นี่เป็นโอกาสที่ทุนตะวันออกกลางทั้งหลายที่อยากจะทำอะไร เพราะตะวันออกกลางชื่นชอบโรงแรมริมชายทะเลในไทยอย่างมาก นี่เป็นมุมมองอันหนึ่ง ดังนั้นการเคลื่อนทุนส่วนเกินเป็นตัวหนึ่งที่ตอบว่าโลกทุนนิยมเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเวลาเศรษฐกิจมีปัญหา เขาก็เคลื่อนทุนส่วนเกินที่มาจากทุนในประเทศไทยถอยกลับไปอยู่ในยุโรป ถอยกลับไปอยู่ในสหรัฐฯ แล้วทุนในเอเชียและตะวันออกกลางจะเคลื่อนอย่างไร อย่างที่ อ.ศุภวุฒิวัฑฒ์ก็เป็นกลยุทธ์ตัวหนึ่งที่กระทบกับวิกฤตรอบนี้ และทำให้โลกแปรเปลี่ยนไปในอนาคต ถ้ามีหลักตรงนี้แล้วมีข้อมูลประกอบ ผมว่าเราพอมองโครงสร้างออก วิกฤตทุนนิยมหรือมองโลกทุนนิยมได้ชัดเจนมากขึ้น ที่เหลือก็จะเป็นทุนพื้นฐานหรือ real sector ปกติ สุดท้ายก็เป็นเรื่องการบริหารจัดการหรือกลยุทธ์ของกองทุนมองหลักๆ ตรงนี้ แล้วเรามาดูปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น ตรงจุดนี้เองผมอยากเรียนอย่างนี้ว่า วิกฤตที่เกิดขึ้นนี้มันเหมือนกับว่าวิวัฒนาการของทุนนิยมมันมีขึ้น เมื่อไปถึงจุดหนึ่งแล้วมันอาจจะทำความผิดพลาด แล้วก็เรียนรู้ หลายคนถึงกับกังวลหรือดีใจว่านี่เป็นการอวสานของทุนนิยม ผมบอกว่าคนที่พูดถึงอวสานของทุนนิยม มันพูดกันมากกว่าร้อยปีแล้ว ในยุคมาร์กซ์ เลนิน แองเกิล พวกกัน แต่วันนี้ทุนนิยมก็ยังไม้อวสาน จีนเอง

ในสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรมก็บอกว่า ยุคของอวสานของทุนนิยมจะเกิดขึ้นเร็วๆ นี้ ปัจจุบันเงินเองก็กลายเป็นประเทศที่เปลี่ยนตัวเองไป เขาเรียกตัวเองว่าสังคมนิยม การตลาดซึ่งก็เป็นทุนนิยมกลายเป็น เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้คิดว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับวิกฤตทุนนิยมในทุกวันนี้ กลับมาตรงปัจจัยพื้นฐานตรงราคาพลังงานเป็นเรื่องที่ผมติดตามมาค่อนข้างมากกว่า วันนี้ราคาพลังงานเป็นปรากฏการณ์อันหนึ่งที่ swing ขึ้น แล้วก็ swing ลง ช่วงที่ผ่านมามัน swing ขึ้นไปถึง 140-150 เหรียญ ทุกวันนี้มัน swing ลงจะต่ำกว่า 60 เหรียญ ตอน swing ขึ้นก็มีปัญหาอย่างหนึ่งคือ โลก G-7 และบรรดากลุ่มต่างๆ ก็ประกาศว่าไม่ให้เอาพืชพลังงานไปปลูกแทนพืชอาหาร มีการต่อต้านตรงนี้ วันนี้เราเห็นปรากฏการณ์ swing ลงเหลือประมาณ 60 กว่าเหรียญ แล้วเวลา swing ลง ก็เกิดผลกระทบ 2 อย่าง คือหนึ่งไปกดราคาพืชผล หรือกดตรงกลางระหว่างช่องว่างระหว่างราคาของพืชพลังงานกับราคาของน้ำมัน ผมยกตัวอย่างเช่น เราดูข้อมูลของ 2-3 วันก่อน ในช่วงที่ราคาน้ำมันขึ้นสูง ราคาผลปาล์มเคยขึ้นถึงกิโลกรัมละ 6 บาท วันนี้ผลปาล์มเหลือประมาณ 2.50 บาท มันสำปะหลังเคยขึ้นถึง 2.50 วันนี้เหลือประมาณ 1.27 บาท ยางพาราขยับลงไม่มากเมื่อเทียบกับปาล์มหรือมันสำปะหลัง ราคาสินค้าเกษตรที่ถูกกดลงจากราคาน้ำมันที่ swing ลง เดียวมันจะอธิบายถึงความเสี่ยงหรือผลกระทบด้านเศรษฐกิจการเมืองของเรา จากนั้นไปในปี 2552 น่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพราะฉะนั้นหลายประเด็นเป็นปัญหาเรื่องการเมือง หลายประเด็นเป็นปัญหาเศรษฐกิจล้วนๆ เพราะฉะนั้นในตรงจุดนี้ผมขอทิ้งจุดนี้ไว้ก่อนครับ

เมื่อสักครู่นี้ที่ถามเรื่องความเสี่ยงไว้นิดหนึ่งว่า อ.สุรชาติสรูปนิตหนึ่ง ผมเรียนว่าบางทีการที่มีโอกาสคุยกับนักธุรกิจ นักลงทุนในประเทศต่างๆ ตลอดช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา อาจจะเล่าสู่กันฟังว่าในมุมมองของนักลงทุนหรือนักธุรกิจต่างประเทศ เขามองความเสี่ยงของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2535 ประเด็นใดบ้างบางประเด็นก็เป็นประเด็นที่ใกล้เคียงความจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน บางประเด็นก็ต้องรอเวลาในการพิสูจน์ เพราะฉะนั้นผมเรียนนิดหนึ่ง ถ้าพูดว่าความเสี่ยงของประเทศไทย อยากเรียนว่าประเด็นพวกนี้เราคุยในวงสัมมนา บางครั้งเวลาออกไป

ผู้สาธารณะก็มีความกังวลใจชนิดหนึ่งว่าพูดไปแล้วจะเกิดความตื่นตัวหรือเปล่า เพราะบางท่านอาจมีหน้าที่ทำให้สาธารณะเกิดความเชื่อมั่น เกิดความสบายใจ แต่ในหมู่คนที่ทำ Think Tank หรือวิเคราะห์กัน บางครั้งต้องพูดให้ลึกๆ พูดไม่ลึก มันก็ตะปะปัญหาไม่ได้ ทีนี้ถ้าพูดลึกๆ มันก็มีความกังวลในสภาพการเมืองปัจจุบันว่า พูดลึกๆ แล้วมันจะมีปัญหาหรือไม่ในสภาพการเมืองปัจจุบัน มันจะเกิดผลกระทบตามมาอย่างไร ปี 2535 เกิดพฤษภาทมิฬ มีนักธุรกิจต่างประเทศเห็นปรากฏการณ์ของพฤษภาทมิฬ ความเห็นที่เขาสรุปหลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เขาชี้ให้เห็นมุมหนึ่งที่ผมคิดว่าแหลมคมมากคือว่า ประเทศไทย สังคมไทยไม่มีสถาบัน ไม่มีองค์กรสาธารณะที่แก้ไขความขัดแย้งของสาธารณชน เราอาจจะโต้แย้งว่าเรามีสถาบันพระมหากษัตริย์หรือสถาบันอื่นๆ แต่ในมุมมองของต่างประเทศบอกว่าคำว่องค์กรสาธารณะมันน่าจะเป็นสถาบันที่ไม่ได้ขึ้นกับตัวบุคคลแต่เป็นสถาบัน ถ้าเราเห็นตัวอย่างของสหรัฐฯ ในการเลือกตั้งปี 2543-2544 หลายท่านดูใน UBC เรื่อง Recount เป็นการสู้ระหว่าง Al Gore กับ George Bush เกียดฉิวกันไม่ก็ร้อยคะแนน ถ้าเป็นสังคมไทยคงฟ้องตั้งแต่ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ฟ้องกันและเลย นั่นคือสังคมอเมริกันซึ่งมีองค์กรที่ทั้ง 2 ฝ่ายยอมรับกันว่าเมื่อมีความขัดแย้งแล้วไปสู่อำนาจนี้ ความขัดแย้งจะแก้ไขได้ ในสายตาชาวต่างชาติในปีนั้น ถ้าเราไม่สร้างสถาบันเอาไว้แก้ไขความขัดแย้งในหมู่สาธารณชน วันหนึ่งถ้ามันมีความขัดแย้งในหมู่สาธารณชนเกิดขึ้นมาก ๆ เราก็คงไม่รู้เหมือนกันว่าเราจะแก้อย่างไร ซึ่งความเห็นตรงนี้ มาถึงวันนี้เราจะสร้างสถาบันหรือองค์กรมาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทันเหตุการณ์หรือไม่ นี่เป็นคำถามหรือเป็นความเสี่ยงอย่างหนึ่งของปี 2535 ที่เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ก็มีนักลงทุนรายใหญ่ๆ มาประเทศไทย ซึ่งนักลงทุนเหล่านี้จะประเมินความเสี่ยงของประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมลงทุน แล้วดูว่าความเสี่ยงจากการลงทุนนั้นเขาจับได้หรือไม่ เพื่อเวลาที่ใกล้ความเสี่ยงนั้นเขาจะถอนการลงทุนหรือโยกย้ายทุนออกไป หลังปี 2540 นักลงทุนต่างประเทศหลายกลุ่มมีทั้งเอกสารภายในก็หารือกัน เขาให้ความเห็นหลังปี 2540 ว่าความเสี่ยงของ

ประเทศต่อการลงทุนของเขามี 3 ปัจจัยหลัก 1) ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันสูงสุดของประเทศไทย ผมคงไม่ขยายความมากกว่านี้ 2) ความเสี่ยงของระบบการศึกษาพื้นฐานซึ่งไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ นี่เป็นเรื่องแปลก เขาบอกว่าคนของเราจบการศึกษามาไม่สอดคล้องกับระบบทุนนิยมสมัยใหม่ คือจบการศึกษาแล้วต้องมาฝึกหัดใหม่ นี่เป็นความเห็นของนักลงทุน ซึ่งตรงนี้นั่นมันมีทั้งสิ่งที่สอดคล้องและสิ่งที่ไม่สอดคล้อง นักเรียนทุนต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ หรือญี่ปุ่น นักลงทุนต่างประเทศสนใจภาคการศึกษาที่เป็นอาชีพะของประเทศไทยมากกว่าภาคการศึกษาสามัญ เพราะมีการติดต่อเพื่อจะนำเข้าอาชีพะซึ่งในญี่ปุ่นและในอีกหลายๆ ประเทศขาดแคลน เพื่อเป็นแรงงานฝีมือ แต่ไม่ต้องการคนจบภาคสามัญ เพราะภาคอาชีพะในต่างประเทศมีปัญหาคือ คนเข้าระบบการศึกษาแล้วแต่ไม่ยอมทำ ญี่ปุ่นตอนนี้ก็อยากนำเข้ามาคนที่จบภาคอาชีพะจากประเทศไทยไปทำงาน เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เป็นอย่างอื่นอีกมุมหนึ่ง และ 3) ความเสี่ยงของประเทศไทยอยู่ที่การคอร์รัปชัน ยังไม่เปลี่ยน นี่ก็ความเสี่ยงอย่างที่เขาพูดหลังปี 40 แล้วเมื่อเร็วๆ นี้ สถาบันวิจัยความเสี่ยงก็มีบทสรุปตามมา เปรียบเทียบความเสี่ยงของประเทศในเอเชียแปซิฟิก 16 ประเทศ ประเทศที่มีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจการเมืองอันดับ 1 คืออินเดีย อันดับ 2 คือประเทศไทย เราเลื่อนจากอันดับปลายๆ วันนี้มาอยู่ลำดับต้นๆ ของประเทศที่มีความเสี่ยงสูง แล้วไม่รู้เราจะแข่งหน้าอินเดียหรือเปล่า แล้วในรายงานของบางองค์กร ยังได้กล่าวว่าความเสี่ยงสูงสุดของประเทศไทยในใกล้ๆ นี้ ยังคงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงของสถาบัน ซึ่งตรงกับทำให้ความเห็นหลังปี 2535 เพราะฉะนั้นต้องมองว่าชาวต่างประเทศมองประเทศไทยอย่างไรในความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงอย่างไร อีกเรื่องหนึ่งเป็นการประเมินของหลายสถาบันว่า การรัฐประหารในปี 2549 ไม่ได้แก้ไขความขัดแย้งของคนในสังคมไทย เป็นการเพิ่มความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและขยายตัวออกไป นี่ก็ความเสี่ยง ทุกครั้งที่ตัดสินใจทำรัฐประหาร ไม่ได้ทำให้ความขัดแย้งในสังคมสงบหรือจบ แต่ทำให้ความขัดแย้งในสังคมเพิ่มมากขึ้น มาถึงปัจจุบันเราก็ไม่รู้ว่าเกิดรัฐประหารอีก

หรือไม่ แล้วการรัฐประหารในปี 2549 ทำให้สถานะทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งจากที่เคยอยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำ มาอยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศที่มีความเสี่ยงสูง หลายๆ ประเทศพูดถึงประเทศไทยว่าเป็นประเทศ ที่มีแนวโน้มจะเกิดรัฐประหารอยู่ตลอดเวลา ก่อนปี 2549 นั้นไม่มีใครเชื่อว่า ประเทศไทยจะเกิดรัฐประหาร แต่หลังจากปี 49 ถึงปัจจุบันนั้น หากพูดถึงโอกาส ที่จะเกิดรัฐประหารในประเทศไทยก็ไม่มีใครปฏิเสธ นี่ก็คือสถานะความเสี่ยงที่เปลี่ยน ไปในปัจจุบัน เวลาเราประยุกต์ตัวเรากับเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ผมอยากจะมอง เพิ่มเติมชนิดหนึ่ง อย่างแรกผมดูราคาน้ำมัน ผลกระทบที่เกิดกับภาคเกษตร เกษตรกร ที่เป็นภาคไร่ เรบอกว่าปัญหาการเมืองของเกษตรกร ส่วนใหญ่สิ่งที่เกิดขึ้นในรอบ 20-30 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคเกษตรที่เป็นพืชไร่ ราคามีการแกว่งตัวไป ตลอดเวลา เมื่อไรที่ราคาตกต่ำ ปัญหาการเมืองของรากหญ้าหรือปัญหาของเกษตรกร ก็จะเกิดขึ้น แล้วเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา ก็ขึ้นอยู่กับนักการเมืองภาคการเมืองว่าจะ เข้าไปแทรกแซง ปลุกปั่น ขยายความขัดแย้ง หรือแก้ไขความขัดแย้งอย่างไร ราคาน้ำมันที่ตกต่ำลงมา สิ่งที่เราเห็นตรงๆ คือ มันจะกระทบกับราคาของพืชไร่ โดยตรง โดยเฉพาะพืชไร่ที่ผูกติดกับราคาน้ำมัน เพราะฉะนั้นเมื่อราคาพวกนี้ตก ลงมา จากตรงนี้ก็จะมี 2 ทาง ว่ารัฐบาลจะประกันราคาหรือไม่ ถ้าประกันก็มีคำถาม ว่าเขาเงินที่ไหนไปประกัน แล้วถ้าประกันราคาแล้วจะเป็นการบิดเบือนโครงสร้าง ราคาที่เป็นจริงหรือไม่ ถ้าไม่ทำ เกษตรกรก็มีแนวโน้มที่จะประท้วง ปัญหาความ บั่นป่วนทางการเมือง เมื่อก่อนจะอยู่ในภาคของชนชั้นกลาง ภาคเมือง จะขยายไป สู่ความบั่นป่วนทางการเมืองของภาคเกษตรกรรากหญ้า และความบั่นป่วนตรงนี้ บวกกับความขัดแย้งที่เกิดในเมืองจะขยายตัวไปทางไหน และอย่างไร นี่คือนี่สิ่งที่ เรากำลังกังวลกับปัจจัยความเสี่ยงตรงนี้ โดยเฉพาะในปลายปีนี้ถึงปีหน้า ปัจจัยตัวนี้จะ มีความเสี่ยงมากขึ้น คำตอบว่าอย่างไร ภาวะเศรษฐกิจนั้นมันมีความเป็นไปได้ที่ ทำให้เกิดความเสียหาย และความขัดแย้งทางการเมืองก็ขยายตัวออกไป ไม่ได้หดเข้า อีกภาคหนึ่งคือภาคส่งออก ซึ่งตรงนี้ อ.ศุภวุฒิ คงจะเพิ่มเติมได้ดี ประเทศไทย เป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออกสูงมาก เรามีสัดส่วนการส่งออกเกือบ 70 % ของ

GDP ส่วนใหญ่เป็นภาคการส่งออกที่เราเรียกว่า Re-export คือพวกชิป คอมพิวเตอร์นำเข้าจากต่างประเทศ แล้วนำมาประกอบ ส่งออกอีกครั้งหนึ่ง เป็นภาคที่ใช้ทรัพยากรหรือผลผลิตในประเทศน้อยมาก ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน ในปัจจุบันภาคการส่งออกเผชิญกับปัญหา ประการแรก คือ เศรษฐกิจโลกตกต่ำ ภาคการส่งออกจะหดตัว ตัวนี้จะกระทบ GDP โดยตรง ประการที่สอง ประเด็นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปัญหาแรงงาน จากสภาพเศรษฐกิจของไทยที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ภาคการส่งออกที่เป็น Re-export ก็ย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า เช่น ย้ายไปเวียดนาม จีน เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นพวกชิปคอมพิวเตอร์ เสื้อผ้า รองเท้า กระทบกับการจ้างแรงงาน แรงงานในนิคมอุตสาหกรรม แรงงานในเมือง การตกงานที่เพิ่มขึ้นภายใต้ภาวะการเมืองที่ยังแก้ปัญหากันไม่ได้ ก็ต้องประเมินกันต่อว่าความขัดแย้งทางการเมืองจะหดตัวหรือขยายตัว นี่ก็คือเรื่องที่เรามองว่าการเมืองกับเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่โยงกัน ผมเชื่อว่าภายในปี 2551 เชื่อว่า real sector ทั้งหลายที่ถูกกระทบจากวิกฤตทุนนิยมครั้งนี้เพิ่งจะเริ่มฟื้น คลื่นของวิกฤตทุนนิยมที่จะกระทบจริงๆ ก็คือปี 52 ที่เราคุยกันตรงนี้นั้นเพิ่งเกิด ยังเห็นไม่มาก เกิดไม่มาก แต่กระทบหนักๆ คือปี 52 จะจบลงในปี 52 หรือไม่ หรือจะขยายไปปี 53 ผมคิดว่าไม่มีใครตอบได้ จนกว่าจะถึงไตรมาส 3 ของปี 52 เราจะมาประเมินกันอีกครั้งว่ามันจะขยายตัวไปถึงปีไหน การท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวเหมือนเป็นธุรกิจที่ถูกสาป มีความอ่อนไหวเยอะมาก ทั้งจากทางการเมือง ภัยธรรมชาติ ความอ่อนไหวจากภัยธรรมชาติพอจบ ก็สามารถแก้ได้ ทุกคนรู้ว่าสึนามิมาแล้ว ไม่มีใครกลัวสึนามิอีก แลวกูเกิดพังงา แม้ว่าจะเกิดสึนามิ นักท่องเที่ยวต่างชาติก็ยังมีมาอีก เพราะสึนามิไม่ได้เกิดทุกวัน นานๆ จึงจะเกิดสักครั้ง ภัยที่เกิดหรือปัจจัยที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองกระทบกับการท่องเที่ยวโดยตรง ง่ายๆ นะครับ ใน high season ปีนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวเกาหลีได้มาแล้วเจอสนามบินถูกปิดที่ภูเก็ต นักท่องเที่ยวเกาหลีได้ ใน high season นี้หายหมดเลย ง่ายๆ แค่นั้น และที่แน่ๆ ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นตัวหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจาก การเมือง และความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน

สูงมาก เลยไปถึงปี 2552 หรือไม่นี่เป็นเรื่องหนึ่ง เพราะถ้าเรามีความขัดแย้งทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเราก็พึ่งพาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวสูงมาก ถ้าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองขยายตัว ธุรกิจท่องเที่ยวก็จะหดลง กระทบกับเศรษฐกิจ และการจ้างงานของภาคบริการทั้งหมด

เขาบอกว่าในภาวะที่ส่งออกมีปัญหา ในภาวะที่พืชผลการเกษตรมีปัญหา ทางแก้คือสูตรเหมือนเดิมทั่วทั้งโลกคือ อาศัยภาครัฐในการลงทุน อาศัยการอัดฉีดของภาครัฐลงสู่ภาคเศรษฐกิจของประเทศ ก็หมายความว่าจากนี้ไปบทบาทภาครัฐในเรื่องของประชานิยมหรือการอัดฉีดเงินทำโครงการทั้งหลาย อยู่ที่ภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ทีนี้ก็มีปัญหาตามมา 2 อย่าง ประการแรก เงินของภาครัฐที่จะใช้ในการอัดฉีดจะมีพอหรือไม่ แล้วจะกระทบกับวินัยทางการเงิน การคลังมากน้อยขนาดไหน ประการที่สองก็คือ เมื่อทำแล้ว รัฐที่อยู่ในสภาพที่อ่อนแอ มีอำนาจหรือมีเอกภาพพอที่จะขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจนี้ได้อย่างไร ประการที่สามอย่างที่หลายท่านตั้งข้อสังเกตว่า ในการขับเคลื่อนเช่นนี้ การคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัจจัยความเสี่ยงอย่างหนึ่งของภาคการเมืองจะควบคุมได้หรือไม่ ถ้าหากขับเคลื่อนไปแล้วเกิดการคอร์รัปชันมาก และขณะเดียวกันก็ขยายความขัดแย้งทางการเมืองให้สูงขึ้น ประเด็นคอร์รัปชันเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งในปัจจุบัน ยิ่งอัดฉีดเงินเข้าไปเท่าไรในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ก็ยิ่งมีการคอร์รัปชัน เพราะฉะนั้นความขัดแย้งทางการเมืองก็มากขึ้น และอีกประการหนึ่งหลายท่านอาจจะประเมินว่าสังคมไทยเมื่อมาถึงจุดหนึ่ง เราบอกว่ามีความเสี่ยงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สำหรับท่านที่มองในแง่ที่ร้ายเกินไป อาจจะบอกว่าเราแทบจะไม่เหลือองค์กรที่เป็นกลางที่จะแก้ไขความขัดแย้งในปัจจุบันได้เลย ทุกคนเวลาพูดออกมา ก็จะเห็นข้างหลังว่าเป็นสีอะไร สีเหลืองหรือสีแดง คนสังกัดสีกันหมด เพียงแต่จะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยเท่านั้นเอง มาถึงจุดนี้ประเทศไทยจะพัฒนาองค์กรหรือสถาบันที่แก้ไขความขัดแย้งที่จะเปลี่ยนสภาพที่ติดขัดอย่างนี้ และอีกส่วนหนึ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจเราจะทำได้หรือไม่ คิดว่ายากมาก วันนี้ไม่มีใครตอบได้... แม้แต่พระเจ้า ผมคิดว่าก็คงตอบปัญหาประเทศไทยวันนี้ไม่ได้ ผมขอทิ้งปัญหาความเสี่ยงไว้เท่านี้ครับ

ผลกระทบต่อความมั่นคง

รศ. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันนี้ อ.ศุภวุฒิเริ่มเปิดประเด็นกับเราในมิติของภาพกว้าง ส่วน อ.สุรเกียรติ์พยายามอธิบายจากมุมมองของโลกทุนนิยม ผมอยากจะขอเสริมต่อจากวิทยากรทั้งสองท่าน ผมคิดว่ามันมีคำถามเยอะมากในวิกฤตรอบนี้ ถ้าไม่มองจากประเด็นเศรษฐกิจตรงๆ คำถามที่ใหญ่ที่สุดก็คือ ถ้าวิกฤตชุดนี้จบลง สมมติว่าถ้าจบลงจริงๆ สถานะอำนาจในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเปลี่ยนไปหรือไม่คือพูดง่าย ๆ วันนี้ถ้าเรานึกถึงว่าสัญลักษณ์ของความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ คืออะไร หลายท่านอาจตอบว่าอำนาจทางการทหาร แต่ผมว่าไม่ใช่ทั้งหมด ผมว่าสัญลักษณ์ที่แท้จริงของความเป็นมหาอำนาจอเมริกันคือ เงินดอลลาร์ อเมริกันยอมเสียทหารได้ แต่ถ้าต้องเสียเงินดอลลาร์ ต้องเผชิญกับวิกฤต ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสถานะเชิงอำนาจของอเมริกันโดยตรง สิ่งที่เป็นคำถามอย่างที่ผมลองเปิดประเด็นซึ่งไม่มีคำตอบนะครับ ขอแต่เพียงเปิดประเด็นไว้ ถ้าวิกฤตชุดนี้จบลง โครงสร้างอำนาจเปลี่ยนหรือไม่ ถ้าเปลี่ยน แล้วอเมริกันจะอยู่ตรงไหนของโครงสร้างใหม่ที่จะเกิดขึ้น

วันนี้ถ้าเราย้อนกลับไปอ่านหนังสือประวัติศาสตร์นะครับ เราอาจจะนึกถึงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1929-1930 ซึ่งนำไปสู่การตั้งลัทธิคิดกันทางการค้า หรือการปิดประเทศทางเศรษฐกิจ แล้วต่อมาคำตอบง่ายที่สุดคือ สงคราม ผมไม่ได้บอกว่าประวัติศาสตร์ต้องซ้ำรอยนะครับ แต่ผมคิดว่ามันมีคำถามให้เราคิดใน 2 มุม ถ้ามุมหนึ่งเลวร้ายที่สุดเป็นสงคราม แต่ถ้าไม่เป็นสงคราม โครงสร้างอำนาจอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน ที่เราใช้ภาษาแบบการเมืองระหว่างประเทศว่า โครงสร้างอำนาจปัจจุบันเป็นแบบขั้วเดียวหรือ unipolar คืออเมริกันเท่านั้นที่เป็นมหาอำนาจใหญ่แต่ถ้าอเมริกันคงสถานะของอำนาจไม่ได้ แล้วอเมริกาจะเปลี่ยน

อยู่ในสถานะไหน

ประธานาธิบดีรัสเซียในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมาพูดซ้ำๆ ระบุว่า วิกฤตชุดนี้กำลังส่งสัญญาณว่าความเป็นผู้นำโลกของสหรัฐฯ ถึงจุดจบแล้ว ผู้นำเวเนซุเอลาไปไกลกว่านั้น ใครที่คุ้นกับเวเนซุเอลาจะเห็นว่าปัจจุบันเวเนซุเอลามีทิศทางเป็นสังคมนิยมมากขึ้น ถึงกับประกาศว่าวันนี้ปักกิ่งน่าสนใจมากกว่านิวยอร์ก ก็คือเสนอทางเลือกอีกแบบหนึ่ง เพราะฉะนั้นในมุมมองแบบนี้ สิ่งที่ต้องคิดไม่ใช่วิกฤตเศรษฐกิจอย่างเดียวแล้ว แต่มันมีคำถามใหญ่ที่เกิดขึ้นกับการเมืองโลก โดยเฉพาะอีกประเด็นหนึ่งที่ทั้ง 2 ท่านเปิดกลายๆ ว่า วิกฤตครั้งนี้จะเป็นโอกาสของการกลับเข้าสู่อำนาจของประเทศยักษ์ใหญ่ในเอเชียอีกหรือไม่ ดังที่เคยมีคำกล่าวว่ายศวรรยที่ 21 นั้น เป็นศตวรรษของเอเชีย มันจะหวนกลับไปสู่สถานะก่อนที่เราจะล้มพังพาบกันก่อนปี 40 หรือไม่ ถ้าหวนอย่างที่อ.ศุภวุฒิบอก คิดอีกมุมหนึ่ง วิกฤตครั้งนี้เป็นโอกาส แต่คิดอีกมุมหนึ่งถ้าแบกรับกันไม่ได้ทั่วโลก และเอเชียก็อาจจะล้มตามกันก็ได้ เพราะฉะนั้นในมุมมองนี้น่าคิดต่อว่าสุดท้ายในโครงสร้างใหม่เอเชียจะฟื้นขึ้นมาเป็นยักษ์ใหญ่ของโลกได้อย่างไร

ผมมีตัวเลขเล่นๆ ปี 1750 ประชากรของเอเชียมี 3/5 ของโลก ผลผลิตของเอเชียมี 3/5 ของโลกเช่นกัน พอหลังปี 1900 คือหลังปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปจริงๆ แล้ว ปรากฏว่าผลผลิตในเอเชียเหลือ 1/5 ของโลก ยุโรปก้าวหน้าด้วยเงื่อนไขของอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว แต่มีการคาดการณ์ในอนาคตว่า 2040 เอเชียจะกลับสู่สภาพเดิมของปีประมาณ 1700 กว่าๆ ที่ผมกล่าวแล้วคือเราจะฟื้นกลับขึ้นมาใหม่ เพราะฉะนั้นวันนี้เราจะเริ่มเห็นการฟื้นตัว ว่าที่จริงเป็นการขึ้นสู่อำนาจในสถานะใหม่ของจีนและอินเดีย ซึ่งถ้าย้อนประวัติศาสตร์ไม่ต่างกับวันที่อเมริกันเกิดเป็นมหาอำนาจใหม่ คำถามคือ อังกฤษยุคนั้นจะบริหารจัดการโครงสร้างอำนาจโลกที่อเมริกันจะก้าวขึ้นมาอย่างไร ถ้าวันนี้ย้อนรอยด้วยไม่มีสงคราม คำถามมันจะเป็นคำถามชุดเดิมที่จักรวรรดิอังกฤษต้องตอบ และวันนี้จักรวรรดิอเมริกันต้องตอบ จะบริหารจัดการโครงสร้างใหม่ที่มีการกำเนิดรัฐมหาอำนาจใหม่ในเอเชียโดยเฉพาะจีนและอินเดียอย่างไร

ฉะนั้นอย่างที่เรียนว่าประเด็นนี้ หากมองจากมุมการเมืองระหว่างประเทศ โครงสร้างอำนาจหลังวิกฤตการเงินชุดนี้น่าสนใจที่สุด สอง ในระยะสั้น ผลกระทบด้านความมั่นคงที่ชัดเจนที่สุดคือ ไม่มีเงิน แล้วจะสู้กับ บิน ลาเดน หรือจะสู้กับอัลกออิดะห์อย่างไร เพราะการขับเคลื่อนพลังอำนาจทางการทหารของสหรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็ในอัฟกานิสถาน หรือในอิรัก ก็ตาม ถ้าสหรัฐฯไม่มีเงิน แล้วโครงการต่อต้านการก่อการร้ายทั้งหลายทั้งปวง สู้ไหวหรือไม่ แล้วสมมติถ้าสู้ไม่ไหวเพราะสหรัฐฯ พังพาบจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของตนเอง แล้ว อัลกออิดะห์จะเอาอย่างไร แล้วถ้าสหรัฐฯ พุบจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ จะส่งผลให้การก่อการร้ายจะเป็นอย่างไร

ประเด็นถัดมาเราพูดถึงจีนกับอินเดียเฉยๆ ไม่ได้ วันที่ที่สนใจคือ ถ้าเป็นอย่างนี้ รัสเซียจะฟื้นตัวหรือไม่ หลายคนมองว่าเงื่อนไขการฟื้นตัวของรัสเซียผูกพันกับราคาน้ำมัน เพราะแหล่งน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดในโลกอีกส่วนหนึ่งก็คือรัสเซีย ในบริเวณทะเลสาบแคสเปียน ถ้ารัสเซียฟื้นล่ะ อันนี้ก็จะเห็นชัด ก็จะย้อนกลับไปประเด็นเดิมคือ โครงสร้างอำนาจในเวทีโลกก็เปลี่ยนไปอีก ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า วันนี้เรากำลังย้อนกลับสู่สถานะของอำนาจโลกที่ในอนาคตจะเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ แทนที่จะเป็นขั้วเดียวที่วอชิงตัน แต่ในมุมหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ แล้วถ้าสหรัฐฯ พุบ แล้วยุโรปก็พุบด้วย มันไม่ใช่แค่การพุบเฉยๆ ของรัฐในทางรัฐศาสตร์ แต่เป็นการลากทั้งเงินดอลลาร์และเงินยูโรลงพร้อมๆ กัน เพราะฉะนั้นคำถามที่ทั้ง 2 ท่านตอบได้มากกว่าผม เพียงแต่คำถามเงินสกุลใหม่ๆ ที่จะขึ้นมาเป็นเงินสกุลหลักของโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นดอลลาร์กับยูโร แล้วในอนาคตมีทางเลือกหรือไม่ เพราะฉะนั้นตัวแบบพวกนี้ ล้วนแต่เป็นคำถามซึ่งวันนี้เห็นชัดว่าประเด็นใหม่ๆ พวกนี้เป็นเรื่องที่ต้องคิดเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะสถานะของสหรัฐฯ วันนี้อย่างที่เราทราบว่าจะมีบทความทางวิชาการเขียนเหมือนกับให้กำลังใจคนในอเมริกา บอกว่าเงินอเมริกันตอนนี้ไม่ได้มีปัญหาหรือเกิดวิกฤต แต่เป็นแค่แรงกระเพื่อม

สภาพเช่นนี้ทำให้เกิดคำถามเหมือนกับปี 2540 ขนาดแรงกระเพื่อมเล็กๆ ของเงินบาท ลองนึกถึง 2 กรกฎาคม 2540 ตอน พล.อ.ชวลิต ประกาศลด

ค่าเงินบาทที่กรุงเทพฯ และแม้เงินของเราโดยสภาพแล้วไม่ใช่สกุลหลักของโลก ผลจากการที่กรุงเทพฯ ลดค่าเงินเท่านั้น ค่าเงินทั่วโลกป่วนเลย ป่วนตั้งแต่ค่าเงินในเอเชีย ลามไปถึง รูเบิลในรัสเซีย ลามเข้าไปถึงดอลลาร์ในสหรัฐฯ รวมถึงค่าเงินบางสกุลในอเมริกาใต้ ขนาดเศรษฐกิจไทยไม่ใช่ส่วนของเศรษฐกิจใหญ่ของโลก ยังกระทบขนาดนั้น แล้ววันนี้ถ้าเศรษฐกิจอเมริกันเกิดแรงกระเพื่อมล่ะ อะไรจะเกิดขึ้น ผมคิดว่าคำถามพวกนี้เป็นที่น่าสนใจมาก

ในอีกมุมหนึ่งต้องคิดแล้วหวนกลับมาดูไทย ผมคิดว่าคำถามที่เกิดขึ้นคือ ผลกระทบด้านความมั่นคง ผมคิดว่าบทเรียนปี 2540 วันนี้อาจจะต้องเริ่มคิด

- 1) ผลกระทบเรื่องงบประมาณจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ ปี 2540 เกิดอะไรขึ้นครับ เราคืน F-18 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2541 อัตราแลกเปลี่ยนเกือบ 55 บาท/ดอลลาร์ ผมล้อเพื่อน ๆ ในกองทัพอากาศว่าในอนาคตผมอาจไม่มีโอกาสไปสอนที่กองทัพอากาศ ไม่ใช่เพราะกองทัพอากาศไม่ happy กับผมเรื่องที่ผมสอน แต่เพราะกองทัพอากาศจะไม่มียงบประมาณเติมน้ำมันมารับผมที่กรุงเทพฯ เพราะหมดไปกับโครงการที่ต้องซื้อ F-18 ทางออกเหลืออย่างเดียวคือต้องคืน วันนี้หวนกลับมาครับ ถ้าวิกฤตชุดนี้เกิด กองทัพอากาศจะเจอแน่คือ โครงการ Gripen ซึ่งต้องเตรียมให้ดี เพราะวันนี้ ทอ.เป็นกองทัพเดียวที่ซื้อยุทโธปกรณ์หลักด้วยมูลค่าสูง
- 2) งบการฝึก ในปี 2540 เห็นชัด รวมถึงงบการฝึก การศึกษาในหลายส่วน ผลกระทบถัดมาที่ผมนำเรียนช่วงเช้าคือ ผลกระทบด้านอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่ผูกโยงกับผลกระทบอีกส่วนหนึ่งก็คือ การว่างงาน ตัวเลขที่นักเศรษฐศาสตร์ไทยประเมินแล้ว โดยเอาฐานการว่างงานจากวิกฤตปี 2540 เป็นเกณฑ์ วันนี้นักเศรษฐศาสตร์ประเมินว่า ถ้าวิกฤตชุดนี้มา จะมีคนว่างงานอยู่ที่ 2 ล้านคนโดยประมาณ เพราะฉะนั้นสายงานตำรวจเตรียมรับมือปัญหาอาชญากรรมบนท้องถนนวันนี้ว่าที่จริงปัญหาอาชญากรรมขยายตัวมากในช่วงหลัง เพราะเศรษฐกิจจริงๆ เริ่มฟูแล้ว

ในอีกมุมหนึ่งก็คือ ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ เราจะมีคนตกงานเป็นจำนวนมาก ปี 40 เราเห็นชัดว่าภาคเกษตรไทยแบกรับปัญหาวิกฤตจริงๆ เอาไว้

พระเอกจริงๆ อยู่ในชนบท ผมไม่แน่ใจว่าพอถึงปี 52 ที่เรียกกันว่าปีเผด็จการนั้น ภาคเกษตรไทยจะแบกรับภาระจากวิกฤตครั้งนี้ได้มากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงกระเพื่อมของเงินดอลลาร์ ถ้ามันใหญ่มาก จะเกิดผลอะไรต่อภาคเกษตรไทย แล้วปัญหาสุดท้ายขมวดปมเล่นๆ อาจจะไม่มีการตอบ สมมติว่าถ้าเกิดวิกฤต แล้วเราเริ่มไม่มีงบประมาณในภาครัฐ แล้วจะเอาอย่างไรกับปัญหาภาคใต้ ผมเห็นตัวแบบอันหนึ่งตอนราคาน้ำมันสูงมากขึ้น ยานพาหนะหรือรถของหน่วยงานความมั่นคงในภาคใต้ก็ได้ออกได้น้อยลง เราเห็นตอนนั้นรถสายตรวจในกรุงเทพฯ ก็ถูกจำกัด ยอดการวิ่งตรวจความเรียบร้อยตอนนั้นเราทำได้จำกัด ปัญหาที่เกิดขึ้นในวันนี้ เป็นสิ่งที่ต้องเตรียมตัว

สมมติลองมองในมุมที่ดีบ้าง ถ้าวิกฤตชุดนี้เกิด สหรัฐฯและยุโรปแบกตัวเองไม่ไหว แล้วเป็นโอกาสเกิดการสร้างตัวของเอเชีย แต่วันหนึ่งที่ต้องคิดในมุมกลับเหมือนกันว่า ถ้าหัวรถจักรโลกอย่างสหรัฐฯ ลากไม่ได้ หัวรถจักรในเอเชีย ผมคิดว่าคือญี่ปุ่น แต่สิ่งที่ผมกลัว อาจจะต้องถาม อ.ศุภวุฒิว่า ถ้าสหรัฐฯ ลากไม่ไหว ญี่ปุ่นจะลากเศรษฐกิจเอเชียไหวหรือไม่ หรือเศรษฐกิจเอเชียวันนี้ญี่ปุ่นลากไม่ไหว คำตอบจะเป็นอย่างไรที่ผู้นำเวเนซุเอลาบอกคือ วันนี้ปักกิ่งน่าจะสนใจกว่า นิวยอร์ก ดังนั้นคำตอบก็คือ อนาคตของโลกกำลังย้ายไปไว้ที่จีน ผมคิดว่าผมเปิดประเด็นเป็นคำถามมากกว่าคำตอบ แต่ผมคิดว่ามันเป็นความท้าทายใหญ่ด้านความมั่นคง ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของการบริหารจัดการที่ดีต่อการเตรียมตัวรับว่า ถ้าถึงจุดหนึ่ง วิกฤตเกิดเข้ามาและกระทบกับเรา แล้วถ้าสมมติย้อนดูหนังสือประวัติศาสตร์ วิกฤตสงครามโลกเริ่มด้วยวิกฤตตลาดเงินตลาดทุนในปี 1929 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มีจุดกำเนิดที่สำคัญจากวิกฤตการณ์เงินปี 1929

ฉะนั้นวันนี้คำถามที่ดีที่สุดคือ สงครามโลกอย่าเกิด หรือว่าที่จริงสงครามโลกไม่เกิด เพราะสุดท้ายรัฐไม่มีเงินพอที่จะรบ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าตัวแสดงอื่นๆ ที่สู้กับรัฐอยู่จะไม่มีเงินด้วย และในอีกมุมหนึ่งเราเป็นการเติบโตและความมั่งคั่งของรัฐในตะวันออกกลาง ไม่ใช่แค่เพียงเอเชียเท่านั้น วันนี้ผมคิด

ว่าเราคิดถึงแต่เอเชียอย่างเดียวไม่ได้

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าคิดก็คือสิ่งที่คุณศุภวุฒิเปิดประเด็นกับเราว่าในอนาคตสถานที่สำคัญทางเศรษฐกิจของโลกตะวันตกอาจกลายเป็นของต่างชาติ ซึ่งว่าที่จริงก็ไม่ต่างกับเศรษฐกิจไทยหลังปี 40 ที่มีต่างชาติเข้ามาเป็นเจ้าของกิจการมากขึ้นผมคิดว่าอย่างไรก็ตามเรื่องนี้ไม่ใช่ปัญหาความมั่นคงธรรมดา แต่ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาความมั่นคงที่ใหญ่ที่สุดอีกชุดหนึ่งในระยะข้างหน้า ที่ทำให้เราคิด รวมถึงคำถามที่ผมทิ้งไว้ในประเด็นแรก แล้วไม่ต้องการคำตอบ แต่อาจจะต้องหาโอกาสจัดกันต่อก็คือ โลกและโครงสร้างอำนาจโลกหลังวิกฤตเงินชุดนี้จะเป็นอย่างไร ตกลงศูนย์อำนาจรัฐของโลกในอนาคตจะย้ายออกจากวอชิงตัน แล้วกระจายออกสู่พื้นที่ส่วนอื่นของโลกหรือไม่ หรือสหรัฐฯ จะสามารถแก้ปัญหาดตนเองได้และนำพาตนเองกลับขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจยักษ์ใหญ่ของโลกได้อีกครั้ง ขอบขอบคุณครับ

อภิปราย

อ.สุรชาติ : ผมอยากขออนุญาตเปิดเป็นช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะว่าท่าน อ.ศุภวุฒิ บอกว่าอยากฟังคำถาม แล้วจะได้ตอบได้ตรงอย่างที่เรายากทราบเรียนเชิญนะครับ ผมคิดว่าฟังแล้ว ต้องมีคำถามเยอะแน่ๆ

พ.อ. อำนาจ พุกศรีสุข (วิทยาลัยการทัพบก) : สิ่งที่ผมถามคือ เมื่อเข้านี้คนที่แปลงยาวไม่ได้ถนอนมันสำปะหลังเพื่อไปขายกิโลกกรัมละ 5 สลึงตามปกติ แต่เขาต้องด่าลงไปถนอนมันสำปะหลังเพื่อนำไปขายกิโลกกรัมละ 5 สลึงเมื่อมันแห้งแล้วสำหรับเจ้าของมันสำปะหลัง อาจารย์หลายท่านอาจตอบได้ว่าต้องทำอะไรจากปัญหาเศรษฐกิจโลก แต่มันมีคนอีกประมาณ 30 % ในประเทศไทยที่ถามว่าคุณมีอาชีพอะไร ทำไมเธอถามฉันอย่างนั้น ฉันไม่มีอาชีพอะไรเลย เธอต้องถามฉันว่าฉันดำรงชีพอย่างไร จะทำอย่างไรกับพวกที่รับจ้างถากหญ้าในร่องมันสำปะหลังที่แปลงยาว หรืออื่นๆ หรือพวกที่ร้อจับกบเขียด หรือเก็บผักตามริมห้วย ซึ่งมันจะ

ตายหมดสิ้นไปหลังน้ำท่วม แต่ปัญหาความมั่นคงไม่ได้อยู่ตรงนั้น ปัญหามันอยู่ตรงที่เมื่อราคาก๋วยเตี๋ยวหน้าบ้านผมขึ้นจาก 20 บาทเป็น 30 บาท พ.อ.อำนาจบอกกิน 2 ซามไม่เป็นไรเพิ่มอีก 20 บาท แต่สำหรับคนที่หาเงินไม่ได้แม้แต่ 20 บาทใน 1 วัน จะเป็นความทุกข์ทรมาน และความทุกข์ทรมานเหล่านั้น มันไม่ใช่เกิดแค่ภาคใต้ ความทุกข์ทรมานมาจากความไม่มีเงิน ก่อให้เกิดความตื่นกลัวตามหลักการสงครามในระดับความรู้สึกนึกคิด และในระดับจิตวิญญาณ ความตื่นกลัวจะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน และท้ายที่สุดก็ไม่ไว้วางใจแม้แต่รัฐบาลท้องถิ่นหรือกองทัพที่มีอยู่ ความอดอยากหิวโหยที่จะเกิดขึ้นช่วงปีข้างหน้าจะกระตุ้นให้เกิดความไม่ไว้วางใจหรือความรู้สึกนึกคิดที่ว่า มันชอบธรรมแล้วหรือที่จะปล่อยให้เรามีรัฐบาลอย่างนี้อยู่หรือ กองทัพอย่างนี้อยู่ แต่เราไม่มีแม้แต่สิ่งที่จะบำบัดความหิวโหย เราจะทำอะไรกันดีที่จะกันคนอีก 30 % ของประเทศนี้ให้พ้นจากระบบเศรษฐกิจที่กระเพื่อมตลอดเวลา หรือว่าเราจะหยุดคิดเรื่องการผลิตเพื่อบริโภคในครอบครัวหรือชุมชนเสียแต่เพียงเท่านี้ แล้วปล่อยให้กระเพื่อมต่อไปสงครามในภาคใต้กระจายไปสู่สงครามที่อื่นอีก เพราะวาระอย่างระหว่างคนจนกับคนรวยนั้นจะต่างโดยไม่มีที่สิ้นสุด แม้วันนี้รายได้ของ พ.อ. พิเศษ อำนาจ มีอำนาจซื้อก๋วยเตี๋ยวจำนวนซามเท่ากับวันแรกที่จบเข้ารับราชการ ตั้งแต่ปี 2525 ได้ 2,509 บาท วันนี้ได้ 37,000 ซื้อก๋วยเตี๋ยวได้จำนวนซามเท่ากับเงินเดือนเดือนแรกที่รับราชการ แต่คนยากจนพวกนั้นจะอย่างไร ผมถาม อ.สุรชาติ ครับ

อ.สุรชาติ : ถามผมไม่ได้นะครับ อ.อำนาจ ผมคิดว่าเป็นปรากฏการณ์ในชนบท ผมไม่ทราบว่าคุณเราใครเป็นคนต่างจังหวัดบ้าง ถ้ากลับบ้านในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมา ผมไม่แน่ใจว่าพวกเรามีโอกาสได้ไปคุยกับคนระดับล่าง ใช้ภาษาอีกแบบ คนรากหญ้าจริงๆ หรือไม่ว่าปีนี้เกิดอะไรในตลาดที่บ้านเรา ผมคิดว่าถ้าเรานั่งสังเกต ในหลายเดือนที่ผ่านมาตั้งแต่มีการชุมนุมที่กรุงเทพฯ และมีการปิดตัวของโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กบางส่วน เราเริ่มเห็นคนกลับบ้านเยอะขึ้นนะครับ แล้วยังบ้านผมเริ่มเห็นคนตกงานจากกรุงเทพฯ กลับบ้านแล้ว แต่สิ่งที่เราเห็นมากขึ้นในชนบท ในตลาด และถ้าเริ่มคุยกับคนมากขึ้น สิ่งที่เราเห็นคือแม่ค้าขายของไม่ได้

วันนี้เริ่มเกิดในหลายพื้นที่คล้ายๆ กัน ผมเชื่อว่าไม่แต่เพียงตัวแบบที่ อ.อำนาจ พุด ตัวแบบที่บ้านผมก็ไม่ต่าง เชื่อว่าตัวแบบอย่างนี้วันนี้เกิดในหลายพื้นที่ สำหรับตัวน้ำท่วมอย่างที่เราเห็น วันนี้โชคดีอาจจะไม่ท่วมมากเหมือนกับหลายปีที่ผ่านมา พุดง่ายๆ คือวันนี้สังคมไทยมีวิกฤตรอบด้าน และเป็นวิกฤตในแทบทุกมิติและทุกบริบทที่เราเผชิญ อย่างที่ผมเปิดประเด็นคือ ปี 2540 ภาคการเกษตรเป็นตัวแบกรับวิกฤต แต่ปัญหาคือวิกฤตรอบใหม่ ชนบทจะแบกรับได้มากน้อยเพียงใด เพราะวันนี้ชนบทเองก็แย่ เพราะฉะนั้นคงไม่ใช่คำตอบ แต่คงเป็นสิ่งที่เราต้องนั่งดูกันต่อว่าจะเกิดอะไรขึ้น

นักข่าวช่อง 7 : เรียนถาม ดร.ศุภวุฒิ จากการประเมินว่าเศรษฐกิจโลกในปีหน้าจะชะลอตัวมาก สำหรับประเทศไทยจะได้รับผลกระทบอะไรบ้าง และเราควรมีมาตรการรองรับอย่างไร ทั้งในส่วนของรัฐบาลและการปรับตัวของภาคเอกชน หรือว่าชาวบ้านเองควรจะรับมืออย่างไรบ้าง

ดร.ศุภวุฒิ : ขอบคุณครับ เศรษฐกิจไทยปีนี้คาดว่าจะโต 4.5 % ทางภัทรมองว่าปีหน้าเศรษฐกิจไทยจะโต 3.3 % ซึ่งก็ต่ำกว่าที่รัฐบาลคาดการณ์ รัฐบาลหวังว่าจะให้โตประมาณ 4 % ขึ้นไป เหตุที่เศรษฐกิจไทยจะเติบโตลดลงอย่างที่ทราบ การส่งออกเดิมทีปีนี้น่าจะโตได้ประมาณ 19 % เป็นเงินดอลลาร์ ทางภัทรให้โตแค่ 7 % ในปีหน้า เป็นเงินดอลลาร์ ซึ่งการหายไปตรงนี้ของการส่งออก รายได้ที่หายไปน่าจะประมาณ 800,000 ล้านบาท เป็นตัวหลักที่ดึงให้เศรษฐกิจลง แต่ก็ยังมีอีกด้านหนึ่งที่ทำให้ผลกระทบไม่รุนแรงถึงขนาดนั้น เมื่อสักครู้อย่างที่ อ.สุรเชียร พุดคือบางที่เรานำเข้าชิ้นส่วนจากต่างประเทศมาประกอบแล้วส่งออก เพราะฉะนั้นสุทธิแล้วการส่งออกก็จะไม่ลงเยอะไปขนาดนั้น อีกด้านหนึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์มากสำหรับประเทศไทยในฐานะผู้บริโภคน้ำมันคือ ราคาน้ำมันลงไปเยอะ ทำให้คนไทยมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น เพราะน้ำมันลดลง กำหนดได้ 4-5 แสนล้านบาท เหมือนกับว่ามีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจากการที่ราคาน้ำมันลดลง และเป็นตัวช่วยลดการขาดดุลการค้าให้เป็นการเกินดุลการค้าสำหรับประเทศไทยด้วย ฉะนั้นเปรียบเทียบแล้วประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตรอบนี้ค่อนข้างจะไม่เยอะ

มาก ในฐานะที่เราไม่ได้มีปัญหา ปัญหาตอนนี้อยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งกลายเป็นประเทศลูกหนี้และลูกหนี้ที่กำลังมีปัญหาภายในประเทศ แต่เรากำหนดสินทรัพย์ทุกอย่างแล้ว สุทธิแล้วเราเป็นประเทศเจ้าหนี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ชนิดเดียวก็ตาม แต่เราก็ไม่ได้อยู่ในสถานะอย่างปี 2540 ที่เราเป็นประเทศลูกหนี้ที่ถูกทิ้งหนี้คืน ถามว่าผลกระทบจะแตกต่างจากครั้งที่แล้วอย่างไร ก็ต้องยอมรับว่าภาคเกษตรจะได้รับผลกระทบครั้งนี้รุนแรงกว่าปี 2540 ส่วนหนึ่งเพราะว่าครั้งที่แล้วเมื่อค่าเงินบาทลดลงจาก 25 บาทเป็น 50 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ กลายเป็นว่าภาคเกษตร boom ขึ้นมาทันที แต่ครั้งนี้นักกลับกัน ราคาข้าวเมื่อกลางปีเคย 1,000 เหรียญต่อตัน ตอนนั้นลงเหลือ 600 เหรียญต่อตัน คำถามต่อมา แล้วรัฐบาลจะดำเนินนโยบายอย่างไร รัฐบาลเห็นภาพและรู้ว่าภาคที่จะได้รับผลกระทบมี 3 ภาคหลักๆ ก็คือ ภาคการเกษตร เพราะจากราคาข้าวที่เคยสูงขึ้นมามาก ก็ลดลงมาบ้าง แต่ความคาดหวังของชาวนา ชาวไร่ต่างๆ ก็น่าจะสูง รัฐบาลไทยก็แสดงทีท่าว่าจะตอบสนอง ก็เลยจะตอบสนองตรงนี้ แต่การพยุงราคาข้าวเป็นการนำภาษีประชาชนไปใช้อย่างสิ้นเปลืองที่สุด ในที่สุดกลายเป็นว่ารัฐบาลมีข้าวเยอะและเอาข้าวมาเก็บไว้จนเสียหาย ความเสียหายก็กลับไปสู่ผู้เสียภาษี ก็เป็นการแก้ปัญหาระยะสั้น

กลุ่มที่ 2 ที่ได้รับผลกระทบก็คือ SMEs คนที่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมักจะมีหนี้มาก และธุรกิจจะผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจได้รุนแรง ซึ่งจะเป็นกลุ่มแรกที่ธนาคารจะไม่ปล่อยกู้ให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์อย่างนี้ ธนาคารเห็นภาพมาแต่ไกล วิกฤตเงินของโลกครั้งนี้แตกต่างจากครั้งอื่นๆ คือมันเกิดขึ้นโดยเห็นมาแต่ไกล คือตั้งแต่เดือนสิงหาคมของปีที่แล้ว สถานการณ์ทะแม่งๆ แล้ว ธนาคารของไทยก็คงปล่อยสินเชื่อยากขึ้นโดยเฉพาะแก่ SMEs

กลุ่มที่ 3 แน่นอนก็คือผู้ส่งออกที่เดิมทีโตได้ 19 % แต่ผมคาดการณ์ว่าจะโตได้แค่ 7 % ทำให้ผู้ส่งออกบางรายต้องปิดโรงงานไป ซึ่งจะทำให้คนทำงาน มนุษย์เงินเดือนต่างๆ ได้เงินน้อยลง หรือตกงานไปเลย บางบริษัทใหญ่ๆ อย่างเช่นโตโยต้า ก็บอกตรงๆ ว่าแต่เดิมให้ทำกะครึ่ง 2 กะ ตอนนี้อีกให้ทำกะเดียว เพราะฉะนั้นรายได้ของมนุษย์เงินเดือนต่างๆ ก็จะปรับลดลง ถามว่าจะเตรียมตัวอย่างไร

อย่างที่ได้อ่านว่าวิกฤตครั้งนี้คาดการณ์ได้ก่อนล่วงหน้าเยอะ ก็มีการปรับตัวกันเยอะพนักงานต่างๆ ก็ขยันขันแข็ง ไม่ยอมขอเงินเดือนขึ้น เพราะว่าอยากจะมีงานทำมองในอีกแง่หนึ่ง เป็นสิ่งที่ทำให้ผมเป็นห่วงน้อยลงชนิดหนึ่ง ปกติสิ่งที่เป็นปัญหาจริงๆ คือสิ่งที่ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน วิกฤตของประเทศไทยในปี 2540 เราได้รับคำยืนยันก่อนวันสุดท้ายว่าจะไม่เกิดปัญหา พอเกิดแล้วเราถึงแย้ เพราะเตรียมตัวกันไม่ทัน แต่ครั้งนี้เป็นสิ่งที่ธนาคารกลางและรัฐบาลทุกประเทศรู้ตัวและรีบออกมามาตรการต่างๆ ทุกวัน มาตรการอัมเศรษฐกิจทั่วโลกออกทุกๆ วัน เพราะฉะนั้นในแง่หนึ่งมีการเตรียมการที่ค่อนข้างจะดี ไม่ได้หมายความว่าปีหน้าจะไม่แย่นะครับ แต่จะแยในสภาพที่ยังพอปรับตัวกันได้ในระดับหนึ่ง

พล.อ.ต. ชนิต รัตนอุบล (วิทยาลัยการทัพอากาศ) : ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจการเงิน ตอนนี้สถาบันการเงินของเราได้รับผลกระทบขนาดไหน NPL ปีหน้าต้องเยอะแน่ๆ ถึงขนาดสถาบันการเงินจะล้มหรือไม่ครับ พอคนคิดว่าธนาคารจะล้ม ก็รีบไปถอนเงินออกมา จะทำให้ธนาคารล้มเร็วขึ้นหรือเปล่า อาจารย์คาดการณ์อย่างไรครับ และทางรัฐบาลมีการเตรียมการอย่างไรในเรื่องนี้ครับ

ดร.ศุภวุฒิ : ผมเรียนท่านอย่างนี้ครับ ธนาคารไทยเป็นธนาคารที่เจ็บแล้วจำ จากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งที่แล้วมีหนี้เสียออกมา 40 กว่าเปอร์เซ็นต์ของหนี้ทั้งหมด ท่านนึกภาพนะครับสมัยนั้นปี 2541 ลูกหนี้ดีกับลูกหนี้ไม่ดีเกือบจะ 1:1 ธนาคารไทยหลังจากนั้นจำสนิทเลย แล้วก็ชี้เหนียวในการปล่อยสินเชื่อค่อนข้างโดยตลอด โดยเฉพาะให้กับบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งครั้งที่แล้วปัญหาก็อยู่กับบริษัทใหญ่ๆ ที่กู้เยอะ สรุปว่ารอบนี้ธนาคารไทยถ้ามีหนี้เสีย ก็จะมีเพิ่มอีกนิดเดียว และส่วนใหญ่จะเป็นรายย่อย NPL แทบจะไม่น่าเป็นปัญหา ถ้าเราคาดการณ์ไม่ผิดอาจเพิ่มขึ้นอย่างมาก 1-2 % นอกจากนั้นธนาคารไทยโดยพฤติกรรมแล้ว ตอนหลังนี้จะปล่อยกู้จากตัวเลขล่าสุด มีเงินฝาก 100 บาทจะปล่อยกู้ 91 บาท ฉะนั้นยังหลวมๆ ยังปล่อยกู้ได้อีก 9 % ประมาณ 500,000 ล้านบาท ธนาคารไทยเปลี่ยนพฤติกรรมจากตอนวิกฤตเศรษฐกิจ ตอนนั้นเงินฝากในประเทศไทย 100 บาท ธนาคารไทยปล่อยกู้ 120 บาท เพราะไปกู้ 120 ถึงพังกันหมด แล้วเจ้าของ

ธนาคารที่เป็นคนไทยก็ถูกลดสัดส่วนไปเยอะ ฉะนั้นรอบนี้เลยไม่ค่อยห่วงนะครับ เพราะว่าเขาระมัดระวังตัวจนเกินไปด้วยซ้ำ มองในอีกแง่หนึ่ง มีน้อยธนาคารมากที่เข้าไปซื้อ CDO แล้วกระทบ ตรงนั้นคำนวณออกมาก็ไม่ที่พันล้านบาท น้อยมาก เมื่อเทียบกับเงินฝากของระบบประมาณ 7 ล้านล้านบาท สรุปได้เลยว่าสถาบันการเงินจะไม่ใช่ปัญหาหลักในปีหน้าสำหรับประเทศไทย แต่ปัญหาหลักคือภาคการเกษตร SMEs และผู้ส่งออกบางรายที่จะต้องปิดโรงงานครับ

พ.อ.สมควร แสงภัทรเนตร (สภาความมั่นคงแห่งชาติ) : จากการที่ได้รับฟังอาจารย์ทั้งสองท่าน คิดว่าเป็นสิ่งที่เราได้ประโยชน์อย่างยิ่งในการได้รับฟัง ได้รับรู้ ผมมีโอกาสได้เข้าประชุมคณะกรรมการปฏิบัติการประชาธิปไตยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 ซึ่งมี ผบ.สส. เป็นประธาน ก็มีแนวคิดหรือว่าวิธีการที่จะแก้วิกฤตครั้งนี้ จากที่ประชุม นำมาเล่าให้ฟังว่า จุดแข็งของไทยเราในขณะนี้ก็คือ เรื่องของเงินทุนสำรอง ซึ่งเมื่อเทียบกับปี 2540 แล้ว ครั้งนี้เรามีมากกว่า ตรงนี้จริงเท็จอย่างไร ผมขออนุญาตกราบเรียนถามนะครับ ส่วนที่สองก็คือ วิธีการทางด้านจิตวิทยามวลชน เราจะฟันฝ่าหรือปลุกกระแสจิตสำนึกของพี่น้องไทยทุกคน ใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส นำเอาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับมาใช้ แล้วก็ให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกันฟันฝ่าอุปสรรคหรือวิกฤตครั้งนี้ให้สำเร็จ สังคมไทยเคยเป็นสังคมที่อยู่ในภาคเกษตร มีความรู้รักสามัคคี ในชุมชนก็มีความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่กัน เพราะฉะนั้นจากการประชุมเมื่อวันจันทร์ ก็สรุปว่าเราจะปลุกกระแสเหล่านี้ขึ้นมาใหม่โดยใช้วิกฤตครั้งนี้ให้เป็นโอกาส เราเคยพูดถึงกันด้วยว่า ไทยทำไทยใช้ ไทยเจริญ เพื่อไม่ให้เงินตราไหลออกนอกประเทศ อาจารย์ก็คิดว่ามันจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไรครับ

ดร.ศุภวุฒิ : ขอบคุณครับ ในส่วนแรก ท่านสำรองระหว่างประเทศผมเรียนเปรียบเทียบให้ท่านดูว่า หลังจากประเทศไทยต้องเข้าไปอยู่ภายใต้กรอบของ IMF ตอนเดือนสิงหาคม (2540) พบว่าตอนนั้นเรามีทุนสำรองเหลืออยู่ประมาณ 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเทียบกับหนี่ต่างประเทศที่ภาคเอกชนไปกู้มา เพราะนี่กว่ารัฐบาลยืนยันว่าจะคุมเงินบาทไว้อยู่ที่ 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ มูลค่าทั้งหมด

เกือบ 90,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ท่านลองนึกดู หนี้ระยะสั้นกว่า 40,000 กว่าล้านเหรียญสหรัฐฯ มีทุนสำรองอยู่ 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ก่อนหน้านั้นเราขาดดุลบัญชีเดินสะพัด คือเราใช้จ่ายเกินตัวอยู่แล้วเดือนละ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เงินสำรองที่มีอย่างไรก็ไม่พอ ค่าเงินบาทถึงได้ตกต่ำ แล้ว IMF บังคับให้เราขึ้นดอกเบี้ยและภาษี ทำให้เศรษฐกิจภายในหดตัวอย่างรุนแรง พูด่างๆ คือทำให้เราหยุดการบริโภคแล้วให้อำนาจเงินจากการผลิตไปคืนหนี้ต่างชาติ เราไม่เคยเบี้ยวหนี้สักบาทเดียว นี่คือนี่ที่เกิดขึ้น ในประเทศเบียดกันเยอะมาก แต่กับต่างประเทศ IMF สั่งว่าไม่ให้เบี้ยวใครเลย สถานการณ์ตอนนั้นจึงทำให้เกิดความยากลำบากกว่าเศรษฐกิจตอนนั้นเราติดลบไปถึง 10 % ในปี 2541 ในครั้งนี้ตรงกันข้าม หนี้ระยะสั้นมีอยู่ประมาณ 20,000 กว่าล้านเหรียญสหรัฐฯ ทุนสำรองมีอยู่ 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ถอนคืนไปให้หมดแม้แต่หนี้ระยะสั้น หนี้ระยะยาว ซึ่งเป็นหนี้ที่รัฐบาลกู้ 15-20 ปี เอาไปทั้งหมดเลย ทุนสำรองก็ยังพอเพราะฉะนั้นก็เลยไม่มีใครถอน ลูกหนี้ที่มีเงินเยอะก็ไม่มีใครไปเรียกร้อง ก็เลยเกิดเสถียรภาพและความแข็งแกร่งในเชิงนี้ ในเรื่องของทุนสำรองเมื่อเทียบกับหนี้ระยะสั้นและหนี้ระยะยาว ในส่วนของข้อที่สองที่ท่านพูด ผมอยากจะเรียนว่าประเทศไทยเรามีจุดแข็งอยู่หลายๆ อย่าง ในเชิงเศรษฐกิจ คุณภาพของเศรษฐกิจมหภาค ดังตัวอย่างเมื่อครู่เรื่องทุนสำรองระหว่างประเทศ หนี้ของภาครัฐ เงินเฟ้อที่ไม่ได้สูงมาก และปรับลดลงแล้วก็ตาม เป็นคุณภาพทางเศรษฐกิจพื้นฐานที่ดี เหมือนกับคนที่ตอนนี้ความดันโลหิตก็ไม่สูง คลอเรสเตอรอลก็ไม่ค่อยมี ส่วนจุดแข็งอีกอันหนึ่งที่มีคือ การที่เป็นประเทศที่ผลิตสินค้าเกษตรออกมามาก และส่งออกสินค้าเกษตรสุทธิ นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการผลิตข้าว 20 ล้านตัน บริโภคภายในประเทศ 10 ล้านตัน ส่งออก 10 ล้านตัน ทำให้ประเทศมีความมั่นคงค่อนข้างสูงมาก แล้วก็สินค้าเกษตรอื่นๆ ด้วย ในอีกด้านหนึ่ง ธุรกิจและการผลิตต่างๆ ก่อนข้างกระจายไปในหลายตลาด หลายๆ ประเภทสินค้า ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ ชิ้นส่วนรถยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อาหาร สิ่งทอ ปัจจัยพวกนี้เราส่งออกไปทั่ว เวลาเศรษฐกิจตกต่ำ เราสามารถปรับเปลี่ยนตัวได้ดี ยกตัวอย่างว่าเมื่อ

8 ปีที่แล้ว เราส่งออกไปสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น มูลค่ารวม 50 กว่าเปอร์เซ็นต์ เมื่อเศรษฐกิจในประเทศเหล่านี้เริ่มไม่ค่อยดี เราก็กระจายการส่งออกจนกระทั่งเราส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้เพียง 30 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น ฉะนั้นความยืดหยุ่นมืออยู่ค่อนข้างจะมาก ส่วนของเศรษฐกิจ เราสามารถเข้าไปจัดการกับตัวเองในยุคที่โลกมีโลกาภิวัตน์ค่อนข้างจะใช้ได้ มองในแง่นี้ ถ้ามองในแง่ลบก็จะบอกว่า เมื่อก่อนเศรษฐกิจเราโตได้ 7 % ต่อปีโดยแทบไม่ต้องเข้าไปยุ่งอะไรวันนี้จะโตสัก 4-5 % ต้องพยายามไปเซ็น เพราะว่าการลงทุนของเราในช่วงหลังมันต่ำกว่าเกณฑ์ ก่อนเราจะลงทุนเฉลี่ย 30-32 % ของ GDP ล่าสุดเราลงทุนเฉลี่ย 23-25 % ของ GDP เท่านั้นเอง การที่เราลงทุนได้น้อย ต้องยอมรับส่วนหนึ่งว่าเป็นเพราะความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองทำให้เกิดความไม่แน่นอน การลงทุนแตกต่างจากการบริโภค การลงทุนครั้งหนึ่งต้องมองไปข้างหน้า 20 ปี เพราะวาระระยะเวลาคืนทุนประมาณ 10-20 ปี ถ้าไม่มั่นใจในเรื่องของการเมืองซึ่งหมายรวมถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ และกระบวนการอนุมัติต่างๆ ที่ชักข้ามหาคาของประเทศไทย ทำให้การลงทุนถดถอยลงไปเรื่อยๆ ที่น่าเสียดายก็คือว่า ในขณะนี้การลงทุนที่ย้ายไปลงทุนในประเทศจีน หรือเวียดนามก็ตาม เขาบอกว่าผลตอบแทนที่ลงทุนในประเทศพวกนั้นไม่ดีเท่าไร ที่เวียดนามเงินเฟ้อสูงมาก ปัญหานี้เสียก็เยอะ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจไม่มี ไปผลิตสินค้าที่จีนคุณภาพไม่ค่อยได้มาตรฐาน ส่งมอบไม่ตรงเวลา ชื่อเสียงของจีนแย่มากตั้งแต่สมัยเอานักไทยไปผลิตสินค้าของเล่น สินค้าเป็นพิษ มีเมลามีน นักลงทุนกลับมามอบอกว่าประเทศไทยน่าลงทุน แต่ประเทศไทยไม่ตัดสินใจอะไรเลย สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาหลัก บางคนพูดตรงๆ ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ มีศักยภาพสูงสุด แต่ทำไมท่านถึงเลือกผู้นำได้แค่นี้

คุณสุรเชียร : ขออนุญาตตอบประเด็นนี้เพิ่มเติม ผมเรียนนิดหนึ่งว่าเวลาเราอยู่ในโลกทุนนิยม เวลาเราจน มันก็มีปัญหาเรื่องการบริหารให้เกิดรายได้ ให้เกิดเงินทุนสะสมเพื่อจะแก้ความจนให้มีความมั่งคั่งอีกแบบหนึ่ง แต่สำหรับประเทศที่มีเงินทุนสำรองเยอะและมีความมั่งคั่ง มันก็มีปัญหาในการบริหารความมั่งคั่ง ถ้าบริหาร

ไม่เป็น ความมั่งคั่งที่มีอยู่ชั่วพริบตา ก็หายไปได้ ยกตัวอย่างเช่น ความมั่งคั่งสะสมที่อยู่ในรูปของเงินดอลลาร์ ในช่วงระยะเวลาไม่นานคุณบริหารเงินทุนไหลเข้าไหลออกไม่ดี ค่าเงินเปลี่ยน มูลค่าของความมั่งคั่งที่มีอยู่ก็อาจหายไป มูลค่าของมันเมื่อเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยน หรือตลาดที่มันผันแปร มูลค่าจะหายไปทันทีสำหรับประเทศที่มีความมั่งคั่ง มันก็มีปัญหาการบริหารความมั่งคั่งว่าทุนที่มีอยู่จะบริหารอย่างไร ถ้าบริหารไม่เป็น ความมั่งคั่งก็หายไปได้ เพราะฉะนั้นพอเราพูดถึงจุดแข็ง อย่าไปคิดเป็น absolute ว่ามันเป็นจุดแข็งอยู่ตลอดเวลา ทั้งหมดมันอยู่ที่การบริหารจัดการของผู้นำหรือผู้บริหาร อย่างเวลานี้เราเจอหลายบริษัทต่างประเทศมีปัญหาความมั่งคั่งว่าจะบริหารเงินทุนอย่างไร จะประกันความมั่งคั่งอย่างไรไม่ให้สูญๆ มันหายไป หลายคนที่มีความมั่งคั่งจะบริหารเงิน จะ diversify port การกระจายความเสี่ยงไปอยู่ใน port ต่างๆ ให้อยู่ในรูปของหุ้นอย่างเดียว มันเกิดความผันแปรครู่เดียว ความมั่งคั่งก็จะหายไป เพราะฉะนั้น คนรวยมีปัญหาของคนจน คนจนมีปัญหาของคนจน ไม่ใช่ว่าคนรวยจะไม่มีปัญหา แล้วคนจนมีปัญหาอย่างเดียว ผมขอเสริมตรงนี้ บางคนคิดว่าประเทศไทยมีเงินทุนสะสมเยอะมาก แต่ถ้าหากบริหารไม่ดีหรือ devalue ครัวเดียวก็หายหมด หรือค่าเงินแข็งครัวเดียว ความมั่งคั่งที่มีอยู่ก็จะหายไปเลย

ดร.ศุภวุฒิ : นี่เป็นประเด็นสำคัญด้วยนะครับ พวกเราภูมิใจที่เราได้สะสมเงินดอลลาร์กันเยอะ แต่ท่านต้องเข้าใจว่ามันมีความเสี่ยงสูงเพราะว่าตอนนี้ประเทศลูกหนี้คือ สหรัฐอเมริกาสามารถพิมพ์เงินได้เอง ท่านนี่ภาพดูสิครับ ลูกหนี้พิมพ์เงินได้เอง ฉะนั้นท่านถามตัวเองสิครับ ในระยะยาวผมเป็นลูกหนี้ ผมจะทำอย่างไร เดี่ยวผมจะพิมพ์ออกมาเยอะเลย ผมจะทำให้มูลค่าแท้จริง หรือกำลังซื้อที่แท้จริงของดอลลาร์ลดลง เพื่อจะลดหนี้ของตัวเอง ความเสี่ยงในระยะ 5-10 ปีข้างหน้าสหรัฐอเมริกาก็ต้องทำให้เงินดอลลาร์อ่อนค่า เพราะเท่ากับว่าเป็นการลดหนี้ตัวเอง ซึ่งประเทศอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่มีอภิสิทธิ์ตรงนี้ เพราะเราโดยความเคยชินเอาเงินดอลลาร์ไปใช้โดยไม่เคยขอให้เราทำอย่างนั้น โดยไม่มีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่บอกว่าต้องใช้เงินดอลลาร์ จริงๆ แล้ว กระบวนการ

การเงินระหว่างประเทศในโลกภายใต้กรอบของ IMF ที่เจรจากันตอนปี 1945 ตั้งชื่อเงินสกุลของโลกว่า SDR (Special Drawing Rights) ซึ่งไม่มีใครรู้จักเลย เพราะว่าโดยความสะดวก เราเอาเงินดอลลาร์มาใช้ ตอนแรกหลักการถูกต้องเพราะทองทั้งหมดอยู่ที่สหรัฐฯ สำหรับท่านที่สนใจเรื่องการลงทุน ในช่วงต้นปีถึงกลางปีหน้า แนวโน้มของหุ้นน่าจะปรับขึ้น ถ้าทุกอย่างเป็นไปตามที่คาด แต่หุ้นมีความเสี่ยงสูงมาก ผมแนะนำว่าซื้อหุ้นต้องรู้ว่าถือหุ้นได้อย่างน้อย 3 ปี และอยากให้อถือ 10 ปี ผลตอบแทนเฉลี่ยปีละกว่า 10 % แต่ปกติแล้ว เศรษฐกิจถึงจุดต่ำสุด หุ้นได้ขึ้นไปแล้ว ครั้งนี้คาดว่าเศรษฐกิจถึงจุดต่ำสุดในครึ่งหลังของปีหน้า

บรรจง ชื่นสุวรรณ (สภาความมั่นคงแห่งชาติ) : จากโจทย์วันนี้ วิฤตการเงินโลก-วิกฤตความมั่นคงไทย ถ้าฟังในเวทีวันนี้ฟังเหมือนกับว่าโลกเกิดวิกฤตจริงๆ แต่ไทยไม่วิกฤต คำถามตรงนี้จะต้องตอบว่าโจทย์ตรงนี้ว่าเราเข้าใจกันจริงๆ ว่า มันเป็นไปได้หรือไม่ที่ไทยจะมีโอกาส จากที่ท่านวิทยากรได้พูดไปเหมือนเราได้เห็นข้อสอบ take home แต่เป็นข้อสอบที่เห็นแล้วทำได้ยาก แต่วิทยากรหลายๆ ท่านพูดว่าเรามีโอกาส แต่โอกาสตรงนี้อาจเป็นโอกาสของผู้มีความมั่งคั่ง แต่ผู้มีความมั่งคั่งถ้าไม่มีการบริหารจัดการ ไม่มีบุคลากร ก็อาจจะจนได้ในพริบตาได้เหมือนกัน คำถามคือ 1) เราเข้าใจโจทย์นี้จริงๆ หรือเปล่า ยืนยันได้หรือไม่ครับว่าโจทย์นี้เป็นโอกาสของเรา 2) เรามีตัวคนเล่นของเราที่ไปเล่นระดับโลกได้ มีหรือไม่ครับที่เป็นคนระดับโลก ไม่ใช่เราคิดว่าเรามีคน แล้วจะไปต่อสู้กับเขา บางเรื่องเราเก่ง แต่ว่าเก่งจริงหรือไม่ เรามีจริงหรือไม่ ขออนุญาตถามวิทยากรทั้ง 3 ท่านครับ

ดร.ศุภวุฒิ : ผมคิดว่าการคาดการณ์วิกฤตเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และยุโรปได้ค่อนข้างจะชัดเจน ตัวเลขต่างๆ มีออกมาแล้ว อย่างที่เรียนว่าระบบการเงินของสหรัฐฯ ของยุโรปจะเสียหายราว 2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ แล้วก็ IMF คาดการณ์ว่าประเทศพวกนั้นต้องปล่อยสินเชื่อน้อยลง 10 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ แสดงว่าขาดแคลนสินเชื่อนี้จะมีอยู่ในโลกค่อนข้างเยอะมากในอีก 2-3 ปีข้างหน้า ผลกระทบต่อพวกเราก็คาดการณ์พอจะได้ว่า ปีหน้าการส่งออกลดน้อยลง GDP โตน้อยลง

1-1.5 % อาจจะยึดเยื่อไปถึงปีหน้าบ้างก็ได้ เศรษฐกิจเราคงโต 3-4 % ในปี 2010 อีกกรอบหนึ่ง ตรงนั้นคิดว่าไม่ยากที่จะเข้าใจและประเมิน ส่วนของโอกาส ก็ต้องเรียนท่านว่าจริง ๆ แล้วบริษัทไทยหลาย ๆ บริษัทอย่างที่คุณสุรเชียรบอกคือ มีทั้งความมั่งคั่งและศักยภาพ อย่างเช่น ปตท. เบียร์ช้าง ปูนซีเมนต์ไทย มีหลายบริษัทที่จะสามารถทำธุรกิจนอกประเทศ หรือข้ามประเทศได้ ส่วนทางราชการ ต้องยอมรับว่ายากลำบากอีกระดับหนึ่ง สมมติว่า เพราะว่าการที่ประเทศต่าง ๆ อย่างจีนตั้ง Sovereign Wealth Fund กองทุนของรัฐเข้าไปลงทุน เท่าที่เห็น ขาดทุนกันหมดเลยในช่วงแรก GIC เข้าไปเพิ่มทุนตรงนั้นตรงนี้ก็ขาดทุน เหมาส์ก็ขาดทุนหมดเลย ขาดทุนเยอะด้วย ขาดทุนประมาณ 20-30 % ซึ่งก็คงทำให้ทางการของไทยยังไม่กล้าทำอะไร เพราะในประเทศไทยเข้าใจว่าถ้าเราทำผิดนิดเดียว แย่เลย โดยไม่ต้องบอกว่าผิดด้วยความตั้งใจหรือไม่ ตรงนั้นคงจะทำอะไรไม่ได้เท่าไร ก็เสียดายโอกาส จริง ๆ แล้วมันเป็นช่วงที่เอเชียควรจะผนึกกำลังร่วมกันที่จะเป็นคนที่กำหนดทิศทางการปฏิรูประบบการเงิน และระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แล้วประเทศไทยแต่ก่อนนี้ก็เคยเป็นผู้นำหลักของ ASEAN แต่ตอนนี้บทบาทตรงนี้เราทำไม่ได้เลย ก็อย่างที่เรียน ก็เป็นโอกาสตรงนี้ เพราะปกติเราน้ำหนักมากในภูมิภาค แต่ตอนนี้เราทำอะไรไม่ได้เลย

คุณสุรเชียร : ผมมองว่าวิกฤตทุนนิยมในรอบนี้ โอกาสของภาครัฐเราในปัจจุบัน มันมีข้อจำกัดมาก ทั้งจากปัญหาการเมือง จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กับทางกฎหมายที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการฉกฉวย หรือการช่วงชิงโอกาสจากวิกฤตตรงนี้ ผมคิดว่าส่วนใหญ่จะอยู่ตรงภาคเอกชนที่มีกำลัง ไม่ว่าจะเป็น ปตท. หรือบริษัทใหญ่ ๆ ซึ่งมีทุนส่วนเกินในบริษัทที่สะสมไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งภาคการเงินที่มีความสามารถในการระดมเงินทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะมาจากตะวันออกกลาง หรือจากที่อื่น ๆ เข้ามา อยู่ที่ตรงนั้นต่างหาก อาจจะได้ไม่ได้อยู่ที่ภาครัฐ เพราะวันนี้ต้องยอมรับว่าภาครัฐเรามีข้อจำกัดทั้งในแง่ของการเมืองและในแง่ของตัวบุคคล ยิ่งปัญหาสภาพการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา อย่างผมเป็นนักบริหาร ใครจ้างให้มาเป็นบอร์ดของรัฐวิสาหกิจ ผมไม่กล้าเป็นเลย

เพราะว่ารายได้จากเบี้ยประชุมไม่คุ้มกัน หากมันมีความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบมันเป็นอาญาหนักเหลือเกิน เพื่อนผมเป็นบอร์ดของกองสลาก โดนฟ้องอยู่ บอกไม่เอาแล้วใครให้มาเป็นบอร์ดรัฐวิสาหกิจ คือมันไม่คุ้มค่าจ้างกับความผันผวนที่เกิดขึ้น ผมคิดว่าโอกาสตรงนี้ ศักยภาพของเอกชนของเราหลายบริษัทสามารถทำได้ นอกจากนี้ ภาคการเงินบางแห่งก็ทำได้โดยการระดมทุนจากแหล่งอื่นๆ ที่เรามีช่องทางอยู่ แล้วเข้ามาจัดการ ก็เป็นไปได้ทั้งนั้นว่าเวลาพูดถึงโอกาสไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่ใครเห็นแล้วหยิบได้ มันขึ้นอยู่กับสายตาที่เห็น ความพร้อมและมีฝีมือ บางทีมีโอกาส มีความพร้อม แต่ฝีมือไม่ถึง หยิบของอันหนึ่งซึ่งคนอื่นหยิบแล้วกำไร คนนั้นหยิบแล้วอาจขาดทุนก็ได้

อ.สุรชาติ : ผมคิดว่าคำถามของคุณบรรจง ถ้าขยายออก มีคำถามอีกระดับหนึ่งที่ผมลองเปิดประเด็นในตอนต้นก็คือว่า อนาคตจะเป็นศตวรรษของเอเชียอีกหรือไม่ คือโอกาสอย่างที่คุณศุภวุฒิปุฒก็คือโอกาสในสถานการณ์อย่างนี้ เอเชียควรจะผิงกำลังกัน วันนี้ชัดเจนในทางเศรษฐกิจ ความเติบโตของจีน วันนี้จีนกลายเป็นเจ้าหนี้ใหญ่มากสำหรับสหรัฐฯ แล้วถ้าเป็นอย่างนี้ละ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกที่นำโดยกลุ่มในเอเชีย จะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ผมคิดว่ามันอาจจะยังเป็นคำถามอยู่พอสมควร คุณสุรเชียรบอกว่าจะเห็นผลจริงจากวิกฤตนี้ ก็คงอยู่ในไตรมาส 3 ของปี 2552 ถ้าเป็นอย่างนั้นก็หมายความว่า ปลายไตรมาส 2 ก็คงต้องจัดสัมมนาแบบนี้อีกครั้งหนึ่ง เชิญวิทยากรทั้ง 2 ท่านมาเปิดใหม่ว่า หลังจากเปิดกับเราก่อนปีใหม่ ก่อนไตรมาสแรกของปี 2552 ถ้าสมมติไปถึงกลางปีหน้าเราทดลองจัดเวทีอย่างนี้ใหม่ แล้วมองย้อน แล้วมองไปอนาคตอีกรอบหนึ่ง ผมคิดว่าคำถามวันนี้มีเยอะ เพราะฉะนั้นในอนาคต ผมคิดว่าคำถามใหญ่ที่สุดอีกประการหนึ่งของวันนี้คือ สถานะความเป็นมหาอำนาจใหญ่ของสหรัฐฯ นั้น ถูกกระทบหรือไม่ ถ้ากระทบแล้วมันจะเปลี่ยนโครงสร้างของความสัมพันธ์ของรัฐในระบบระหว่างประเทศ เปลี่ยนโครงสร้างเชิงอำนาจในเวทีโลกอย่างไร เป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะเห็นโอกาสข้างหน้า คือ การแตกตัวของศูนย์อำนาจใหม่มากกว่าจะมีเพียงแค่ที่วอชิงตัน ผู้นำเยอรมันพูดชัดว่า วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นสหรัฐฯ ได้

สูญเสียสถานะความเป็นมหาอำนาจใหญ่ที่ครองระบบการเงินของโลกแล้ว โดยนัยที่ไม่ใช่ภาษาเศรษฐศาสตร์ก็คือ สหรัฐฯ หมดสถานะความเป็นมหาอำนาจใหญ่ในเวทีโลกนั่นเอง เพราะฉะนั้นอย่างที่บอกว่าโจทย์นี้เราตอบไม่ได้ทั้งหมด ผมคิดว่าวิทยากรวันนี้เปิดภาพใหญ่ๆ ให้เราเห็น รวมถึงบอกว่าเห็นโอกาส แต่ถ้ามีความพร้อม ความเข้าใจ แต่ความรู้ไม่มี โอกาสก็ไม่ตกถึงมือเรา ดีไม่ดีโอกาสก็จะกลายเป็น 3 ล้อถูกห่วย คือไม่ได้ใช้ให้เกิดผล เพราะฉะนั้นวันนี้ผมคิดว่าการเริ่มต้นจากการที่ สมช. จัดตั้ง Think Tank ของตัวเองขึ้น แล้วเราเปิดประเด็นปัญหาความมั่นคง ในมิติซึ่งวันนี้ต้องตระหนักว่าปัญหาความมั่นคงไม่ได้เป็นรูปแบบเก่าๆ ที่เราค้นเคย วิกฤตปี 2540 เป็นตัวอย่างของปัญหาความมั่นคงใหม่ อย่างที่ผมนำเรียนว่าถ้าท่านกลับไปดูเอกสารงานวิจัย ตัวแบบของวิกฤตปี 40 เป็นจุดเริ่มต้นอันหนึ่งของการศึกษาเรื่องปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ในเอเชีย เราเห็นตัวแบบของการตกงานของ white - collar workers หรือการตกงานของชนชั้นกลางในเมือง วันนี้ก็มีคำถามเช่น ถ้าสมมติปี 2552 วิกฤต คนตกงานจะยังเป็นชนชั้นกลางเหมือนปี 40 หรือไม่ หรือจะเป็นรากหญ้ามากขึ้น ผมเข้าใจว่าน่าจะเป็นรากหญ้ามมากขึ้น แทนที่จะเป็นชนชั้นกลางเหมือนปี 40 ซึ่งมันจะกระทบกับโครงสร้างชีวิตของคนระดับล่างของสังคม ปัญหาวิกฤตเงินรอบนี้จึงเป็นปัญหาที่แตกออกมาได้ในหลายระดับ ระดับโลกเป็นปัญหาโครงสร้างเชิงอำนาจ อย่างที่ผมทดลองเปิดประเด็น ในระดับภูมิภาค ถ้ารัฐในเอเชียขับเคลื่อนได้อย่างที่คุณศุภวุฒิตั้งความหวังว่าวันนี้พวกเราที่เป็นพี่น้องในเอเชีย พอที่จะรวมกันคิดได้ใหม่ พอที่จะประคองกันเดินไปในวิกฤตชุดนี้ได้หรือไม่ ก็เป็นคำถาม ในระดับประเทศก็มีปัญหาอย่างที่เราเห็น ทั้งปัญหาการเมืองซึ่งมีทั้งคำถาม มีทั้งโจทย์ แต่แทบไม่มีคำตอบเลย ยกเว้นอย่างที่ผมเปิดในเวทีนี้หลายครั้งคือ นักวิชาการตอบไม่ได้ คนที่ตอบได้มากกว่าผมคือหมอดู ที่อธิบายจากดวงเมืองบ้าง การเดินทางของดวงดาวบ้าง เป็นต้น คือเกินเลยจากขอบเขตที่นักวิชาการสามารถจะทำนายได้ เพราะมันสะท้อนสถานการณ์ชุดที่ใหม่ที่สุด เพราะฉะนั้นในวิกฤตรอบนี้ต้องตระหนักถึงผลกระทบใน 3 ระดับ ทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับ

ประเทศ

เมื่อเรากำลังเผชิญกับชุดปัญหาใหม่ โอกาสของเราคือ เราเรียนรู้อะไรบางอย่างจากปี 40 แต่สิ่งที่ต้องตระหนักก็คือวิกฤตรอบนี้ใหญ่กว่าปี 40 แล้วถ้าสมมติขยายวงออกจากสหรัฐฯ แล้วไปยุโรป อย่างที่เราเห็นในข่าว แล้ววิกฤตจะขยายวงสู่เอเชียมากน้อยเพียงใด แน่แน่นอนว่าถ้าเราตั้งรับดี เอเชียจะเป็นปราการใหญ่ของเศรษฐกิจโลกในอนาคต ผมอยากจะบอกว่า แม้ว่าจะเป็นมุมมองโลกในแง่ดี แต่อย่างน้อยเราก็เห็นทิศทางว่า ถ้าเอเชียเราสามารถประคับประคองได้ในอนาคต สิ่งที่เราพูดก่อนที่เราจะล้มช่วงหนึ่งคือ ศตวรรษที่ 21 จะเป็น Asian Century ก็อาจจะไม่เกินเลย แต่ก็คงถามกลับมาที่ตัวเราว่า ถ้าอนาคตเป็นศตวรรษของชาวเอเชีย แล้วสังคมไทยล่ะ พร้อมทั้งจะหยิบฉวยโอกาสตรงนั้นได้หรือไม่ ก็ยังคงเป็นปัญหาใหญ่พอสมควร トラบเท่าที่เรายังทะเลาะกันและยังไม่มีข้อยุติ โอกาสก็มักจะผ่านไป สุดท้ายก็พูดเสมอว่า สังคมไทยมักจะแปลงโอกาสให้เป็นวิกฤตแล้วปี 2552 ก็อาจตอกย้ำอย่างนั้นอีกหรือไม่ เพราะฉะนั้นการเปิดประเด็นวันนี้จึงเป็นเหมือนกับการทดลองแสวงหาคำตอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งกับบุคลากรของ สมช. ซึ่งต้องอยู่กับความมั่นคง แล้วกับพวกเราในสายงานความมั่นคง อีกส่วนหนึ่งให้มีโอกาสรับรู้และเห็นประเด็นต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่อยู่ในสายงานงบประมาณ จะต้องเตรียมตัว อยากรู้ก็ตาม ผมไม่อยากจะบอกว่ากองทัพอากาศควรจะมี Gripen หรือไม่ เพราะฉะนั้นประเด็นพวกนี้ วันนี้เราเพียงแต่จุดประกาย เขาเป็นว่ากลางปี 2552 ถ้าสมมติต้นปีไม่รุนแรง คุณศุภวุฒิบอกเรา อย่างน้อยต้นปีซื้อหุ้่นได้ ใครจะซื้อหุ้่น ซื้อเลยนะครับ แต่บอกว่ากลางปีจะเริ่มเจอวิกฤต เพราะฉะนั้น ถ้าปีหน้ายังไม่วิกฤตหนักเรื่องเงิน เรื่องเศรษฐกิจก่อนไตรมาส 3 โครงการฯ และศูนย์ความมั่นคงฯ อาจจะต้องเชิญวิทยากรทั้ง 2 ท่านอีกครั้งหนึ่ง

.....

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
THE THAILAND RESEARCH FUND (TRF)
“สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาประเทศ”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นหน่วยงานของรัฐ ในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี มีภารกิจในการสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ สร้างนักวิจัย และสร้างระบบการวิจัย เพื่อตอบคำถามและเสนอทางเลือกให้สังคม ซึ่งครอบคลุมทั้งในระบบเศรษฐกิจภาคดั้งเดิม และสมัยใหม่ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศให้เป็นสังคมฐานความรู้ ครอบคลุมทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมไทย โดยมีแนวทางการสนับสนุนการวิจัยดังนี้

1. สร้างความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล (Balanced Development) โดยการวิจัยเพื่อให้เกิด Knowledge-based Policymaking ระหว่างภาครัฐ ประชาชน และนักวิชาการ ให้มีการเชื่อมโยงบริบทที่เป็นจริงตั้งแต่ในระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงนโยบายรัฐบาลและการต่างประเทศ

2. สร้างความมั่นคงทางความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย (Security in Knowledge) โดยเน้นงานวิจัยพื้นฐาน เพื่อเป็นหลักในการรู้จักตัวเองและการดำรงอยู่ของประเทศไทย และเน้นงานวิจัยเทคโนโลยีที่ปรับให้เหมาะสมกับประเทศไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ขยายฐานของสังคมความรู้ภายในประเทศ (Knowledge Base-Widening) โดยสนับสนุนการวิจัยของชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ นักศึกษา ครูและนักเรียน และคนทั่วไป การพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งของ สกว. ทำให้ สกว. ได้รับความเชื่อถือจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ให้เป็นภาคีร่วมสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้อันเป็นรากฐานในการกำหนดนโยบายต่อไป

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

979/17-21 ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0-2278-8200 โทรสาร 0-2298-0476

www.trf.or.th / e-mail : webmaster@trf.or.th

“วิกฤตเศรษฐกิจคือจุดเริ่มต้นของการถดถอยของพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกา”
Far Eastern Economic Review

โครงการความมั่นคงศึกษา
ตุ้ ปณ. 2030 ปณฝ. จุฬาลงกรณ์
กรุงเทพฯ 10332
E-mail : newsecproject@yahoo.com